

Nr 199.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till socialstyrelsen m. m.; given Stockholms slott den 11 mars 1927.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härigenom föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Jakob Pettersson.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 11 mars 1927.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena LÖFGREN, statsråden THYRÉN, RIBBING, MEURLING, GÄRDE, PETTERSSON, HELLSTRÖM, ROSÉN, HAMRIN, ALMKVIST, LYBERG.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Pettersson, anför:

Vid behandling i statsrådet den 4 januari 1927 av frågorna om anslagsäskanden för budgetåret 1927—1928 under riksstatens femte huvudtitel erinrade jag, under punkten 2, bland annat, att det ordinarie förslagsanslaget till socialstyrelsen vore i riksstaten för budgetåret 1926—1927 uppfört med 319,400 kronor. Vidare anmälde jag, att socialstyrelsen i skrivelse den 15 september 1926 hemställt, att ifrågavarande anslag från och med budgetåret 1927—1928 måtte upptagas till 335,400 kronor.

Jag erinrade därefter om att Kungl. Maj:t i särskilda propositioner (nr 113 Bihang till riksdagens protokoll 1927. 1 saml. 171 häft. (Nr 199.)

och 117) till 1926 års riksdag framlagt förslag angående bland annat omorganisation av det frivilliga statsunderstödda sjukkasseväsendet, men att riksdagen icke bifallit de framlagda förslagen utan i skrivelse den 5 juni 1926 (nr 348) hemställt, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, i vad mån en omorganisation av det statsunderstödda sjukkasseväsendet kunde ske i enlighet med riktlinjer, som angivits i andra särskilda utskottets av riksdagen godkända utlåtande nr 3.

För verkställande av den sålunda begärda utredningen hade, yttrade jag vidare, särskilda sakkunniga tillkallats inom socialdepartementet. Dessa sakkunniga hade den 15 december 1926 avgivit sitt betänkande, utmynnande i ett förslag till omorganisation av sjukkasseväsendet.

Efter att hava i korthet redogjort för den huvudsakliga innebörden av detta förslag anförde jag, att det vore min förhoppning, att förslag i berörda hänseende skulle kunna föreläggas den kommande riksdagen. I då förevarande sammanhang anhöll jag att endast få angiva huru, såvitt då kunde bedömas, en framställning i detta ämne i väsentlig anslutning till de sakkunnigas förslag komme att inverka å en del i riksstaten under femte huvudtiteln, avdelningen sociala verk och inrättningar, upptagna anslag.

I nämnda avseende erinrade jag till en början, att under nyssnämnda avdelning för närvarande vore uppförda, bland andra, följande anslag, nämligen dels, såsom förut nämnts, till socialstyrelsen ett ordinarie förslagsanslag å 319,400 kronor, dels ock ett extra anslag för upprätthållande av socialstyrelsens verksamhet å 124,600 kronor.

Omförmälda förslag rörande sjukförsäkringen torde, anförde jag vidare, icke komma att inverka på det ordinarie anslaget till *socialstyrelsen*. I avbidan på proposition beträffande sjukförsäkringens organisation syntes emellertid detta anslag böra i riksstatsförslaget för budgetåret 1927—1928 endast preliminärt beräknas, varvid det nuvarande anslagsbeloppet, 319,400 kronor, syntes kunna upptagas.

Beträffande det extra anslaget till *socialstyrelsens verksamhet* framhöll jag, att den ifrågasatta omorganisationen under den närmaste tiden torde komma att medföra väsentligt ökat arbete å socialstyrelsens sjukkassebyrå. Då lagens utfärdande omedelbart komme att kräva vidtagande av omfattande åtgärder från tillsynsmyndigheten (utfärdandet av normalstadgar, uppställandet av normaltariffer o. s. v.) och då det torde kunna förväntas, att en del sjukkassor redan före reformens ikraftträdande komme att vidtaga åtgärder för att inordna sig under det nya systemet, syntes den av omorganisationen föranledda stegringen i socialstyrelsens personalbehov böra beräknas för hela nästkommande budgetår.

Vidare anförde jag, att det föreläge vissa andra förslag, som torde komma att inverka på sist omförmälda anslag. Sålunda påginge förarbeten till ändrad lagstiftning rörande invandringen till riket och främlingskontrollen ävensom rörande arbetarskydd. Därest lagstiftning i dessa hänseenden genomfördes, torde därav kunna föranledas ökade kostnader för socialstyrelsen; redan nu gällande provisoriska anordning i förstnämnda ämne hade visat sig medföra

viss kostnadsökning. Härtill komme, att sedan socialstyrelsen enligt Kungl. Maj:ts beslut uppgjort förslag i fråga om landstingens deltagande i kostnaden för kontroll genom statsverkets försorg över bränsleförbrukningen vid värmeanläggningar inom landstingen tillhöriga eller av dem understödda anstalter, socialstyrelsen den 19 oktober 1926 inkommit med utredning i detta ämne. Jag förklarade det vara min avsikt att föreslå Kungl. Maj:t framläggande av förslag i ämnet, vilket förslag syntes komma att beträffande socialstyrelsen innebära en årlig mindre kostnadsökning. Slutligen ansåg jag mig i berörda sammanhang böra nämna, att det anslag, som i riksstaten för innevarande budgetår funnes med ett belopp av 3,600 kronor uppfört för sakkunnigt biträde hos socialstyrelsen för ärenden rörande alkoholistvården, enligt min uppfattning borde kunna uteslutas ur riksstaten för nästkommande budgetår och utgifterna för detta ändamål i stället bestridas från det extra anslaget till socialstyrelsens verksamhet.

De höjningar av sistnämnda anslag, som för sålunda angivna ändamål kunde beräknas bliva erforderliga för nästkommande budgetår, kunde, så vitt då kunde bedömas, enligt min åsikt uppskattas till sammanlagt omkring 75,000 kronor. Med framställning i samtliga dessa ämnen syntes emellertid böra anstå, till dess propositioner i förenämnda frågor komme att framläggas.

I berörda sammanhang anhöll jag även få erinra om att — såsom chefen för finansdepartementet redan till årets statsverksproposition anført vid behandlingen av för flera huvudtitlar gemensamma frågor — av särskilt tillkallade sakkunniga framlagts förslag till vissa indragningar och förändringar beträffande fullmäktig- och sakkunniginstitutionerna hos de centrala ämbetsverken, vilket förslag vore avsett att beaktas i förslaget till riksstat för nästkommande budgetår. Vad anginge socialstyrelsens ämbetsområde innebure, yttrade jag, de sakkunnigas förslag, att det arvode å 2,000 kronor, som utginge till vardera av de två socialfullmäktige hos styrelsen, skulle nedsättas till 1,000 kronor om året. Dessutom hade de sakkunniga föreslagit, att det sociala rådet skulle avskaffas utom i vad avsåge sektionerna för sjukkasseväsendet och understödsföreningarna, vilka sektioner skulle fortfara såsom särskilda nämnder. Jämväl med behandlingen av de sålunda uppkomna frågorna ansåg jag emellertid böra anstå, till dess definitivt förslag rörande de ifrågavarande anslagen kunde framläggas. I då förevarande sammanhang ansåg jag mig endast böra omnämna, att jag vid övervägande av de sakkunnigas förslag kommit till den uppfattningen, att den ifrågasatta nedsättningen av socialfullmäktiges arvode borde förordas, dock att sänkningen borde tillämpas först från och med ingången av år 1928, då den tid utginge, för vilken de nuvarande fullmäktige vore utsedda. I fråga om sociala rådet förklarade jag mig hava funnit, att såväl ekonomiska som andra skäl talade för att rådet bibehölles oförändrat. För nästa budgetår skulle ett bifall till vad jag sålunda ansåge mig böra förorda medföra en besparing av 1,000 kronor.

Vid den ifrågavarande provisoriska beräkningen av anslaget syntes enligt min uppfattning emellertid hänsyn knappast böra tagas till denna nedsättning.

I överensstämmelse med vad sålunda anförts syntes mig det extra anslaget

till socialstyrelsens verksamhet kunna preliminärt upptagas till 124,600 + 75,000 kronor eller, avrundat, till 200,000 kronor.

Med bifall till av mig gjord hemställan har Kungl. Maj:t vid förenämnda punkt 2 samt vid punkt 3 under femte huvudtiteln i årets statsverksproposition föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition, dels i riksstaten beräkna det ordinarie förslagsanslaget till socialstyrelsen till oförändrat belopp, 319,400 kronor, och dels till socialstyrelsens verksamhet för budgetåret 1927—1928 beräkna ett extra anslag av 200,000 kronor.

Jag anhåller nu att få upptaga de av mig i det föregående berörda olika spörsmålen till slutlig prövning.

Vad då först angår det ordinarie förslagsanslaget till socialstyrelsen framgår av det nyss anförda, att detta anslag för närvarande är i riksstaten upptaget till 319,400 kronor, å vilket belopp jämväl den ordinarie staten för socialstyrelsen slutar.

Socialstyrelsen har, såsom jag vid min preliminära anmälan av ärendet jämväl antydde, i skrivelse den 15 september 1926 hemställt om anslags höjande från och med nästa budgetår med 16,000 kronor eller till 335,400 kronor. Anledningarna härtill äro tvenne. Den ena är, att styrelsen ifrågasatt uppflyttning till lönegraden B 26 i allmänna avlöningsreglementets löneplan av fem ordinarie befattningar inom styrelsen, vilka tidigare tillhört den s. k. andra normalgraden och numera äro hänfödda till 24:e (förutvarande 15:e) lönegraden i samma löneplan. Den andra anledningen är den, att styrelsen framlagt förslag om uppförande å ordinarie stat av två icke-ordinarie befattningshavare å styrelsens andra byrå (arbetarskyddsbyrå), vilka befattningshavare äro anställda närmast med anledning av styrelsens deltagande ur social synpunkt i den tillsyn å fartyg, vars handhavande i övrigt åvilar kommerskollegium och närmast dess fartygsinspektionsbyrå.

I fråga om förslaget rörande uppflyttning av förberörda befattningar hos styrelsen till 26:e lönegraden får jag erinra, att denna fråga med anledning av en utav styrelsen tidigare gjord hemställan i ämnet, förra året varit föremål för Kungl. Maj:ts prövning. Vid behandling i statsrådet den 19 mars 1926 (se proposition nr 214/1926) av socialstyrelsens då föreliggande förslag i ämnet, vilket förslag var av samma innebörd som det nu föreliggande, framhöll min företrädare i ämbetet — under hänvisning till den pågående utredningen rörande åstadkommande av besparingar inom statsförvaltningen, vilken utredning föranlett förslag till 1926 års riksdag angående vissa indragningar i statsdepartementen — att samma utredning i sinom tid torde komma att utsträckas till en granskning av socialstyrelsens och övriga centrala ämbetsverks organisation. Vid sådant förhållande fann föredragande departementschefen för sin del icke lämpligt att då upptaga spörsmålet om placering i högre lönegrad av berörda befattningar hos socialstyrelsen till prövning.

Då nyssnämnda, allt fort pågående utredning i besparingssyfte ännu icke till granskning upptagit frågan om socialstyrelsens organisation, finner jag

mig icke kunna tillstyrka, att styrelsens föreliggande förnyade förslag i förevarande hänseende nu företages till avgörande.

Vidkommande härefter det framställda förslaget om uppförande å ordinarie stat av de två icke-ordinarie befattningshavare å styrelsens andra byrå, vilka äro anställda för behandling huvudsakligen av ärenden rörande tillsyn å fartyg, får jag meddela, att hemställan av socialstyrelsen i dylikt hänseende tidigare varit underställd Kungl. Maj:ts prövning, därvid styrelsen såsom förutsättning för ordinarieanställningen utgått från att kommerskollegii fartygsinspektionsbyrå i enlighet med väckt förslag samtidigt överfördes till ordinarie stat.

Under hänvisning till att förslag i sist antytt hänseende icke framlagts för riksdagen har emellertid vid tidigare tillfällen, då spörsmålet om överförande till ordinarie stat av förenämnda befattningshavare hos socialstyrelsen förelegat, detsamma icke av Kungl. Maj:t upptagits till närmare prövning.

Jämväl vid framläggandet av sitt nu förevarande förslag i ämnet har socialstyrelsen i första hand utgått från att även kommerskollegii fartygsinspektionsbyrå skulle samtidigt uppföras å ordinarie stat. Numera föreläge dock enligt styrelsens uppfattning tillräckliga skäl för att även oberoende därav genomföra styrelsens berörda förslag.

Av den till 1927 års riksdag avlåtna statsverkspropositionen (tionde huvudtiteln, punkt 3) framgår, att förslag rörande överförande till ordinarie stat av kommerskollegii fartygsinspektionsbyrå icke kommer att framläggas för 1927 års riksdag. Då de skäl, som av socialstyrelsen anförts för att behandla frågan om styrelsens förenämnda befattningshavares ordinarieblivande utan hänsyn till förfarandet i dylikt avseende beträffande kommerskollegii fartygsinspektionsbyrå, icke synas mig övertygande, hemställer jag, att, i anslutning till Kungl. Maj:ts tidigare intagna ståndpunkt, socialstyrelsens förevarande förslag icke nu upptages till slutlig prövning.

Med hänsyn till min sålunda angivna uppfattning rörande styrelsens här omnämnda båda förslag bör alltså enligt min mening någon höjning av det ordinarie anslaget till socialstyrelsen av i dessa förslag angivna orsaker icke ifrågakomma. Någon ändring beträffande samma anslag påkallas icke heller av det numera framlagda förslaget rörande omorganisation av sjukkasseväsendet samt ej heller av annan anledning. Vid sådant förhållande torde det ordinarie anslaget till socialstyrelsen i enlighet med den i statsverkspropositionen gjorda beräkningen bära i riksstaten för budgetåret 1927—1928 upptagas med oförändrat belopp, 319,400 kronor.

Jag övergår härefter till närmare behandling av frågan om anslag till socialstyrelsens verksamhet för budgetåret 1927—1928.

Härvid får jag till en början meddela, att socialstyrelsen i sin förberörda skrivelse den 15 september 1926 framhållit, att, under förutsättning av bifall

Det extra
anslaget till
social-
styrelsens
verksamhet.

till styrelsens nyssberörda förslag rörande uppförande av vissa befattningshavare å styrelsens andra byrå å ordinarie stat, anslaget till socialstyrelsens verksamhet skulle från sitt nuvarande belopp av 124,600 kronor kunna ned-sättas till 115,400 kronor.

I övrigt har styrelsen i nämnda skrivelse icke framställt något förslag i av-seende å beräkningen av ifrågavarande anslag för budgetåret 1927—1928, syftande till ändring i ena eller andra riktningen av det nuvarande anslagsbe-loppet. Styrelsen har emellertid betonat, att det vid dåvarande tidpunkt icke kunde bedömas, i vad mån förstärkning av socialstyrelsens arbetskrafter kunde bliva erforderlig för genomförandet av det förslag, som kunde komma att fram-läggas med anledning av den då pågående utredningen angående omorganisa-tion av det frivilliga sjukkasseväsendet. Styrelsen förbehölle sig att fram-deles få inkomma med särskild framställning om den höjning av anslaget i fråga, vartill berörda utredning och förslag kunde föranleda.

Då, på sätt av det nyss anförda framgår, jag icke kunnat tillstyrka styrel-sens förslag i fråga om uppförande av ytterligare befattningshavare å ordi-narie stat, torde jag såsom utgångspunkt för bedömande av storleken av an-slaget till socialstyrelsens verksamhet för budgetåret 1927—1928 kunna utgå från anslagets nuvarande belopp, 124,600 kronor.

Jag torde härefter få övergå till att angiva, i vad mån de vid min prelimi-nära anmälan av förevarande ärende omförmälda förslagen komma att påverka anslaget till socialstyrelsens verksamhet. Härvid vill jag till en början med-dela, att till ett av de då antydda förslagen hänsyn icke behöver tagas vid den definitiva anslagsberäkningen. Jag åsyftar härvid förslaget rörande arbetar-skydd. Detta förslag befinner sig nämligen icke i det slutgiltiga skick, att det kan föreläggas 1927 års riksdag.

Jag torde nu närmast få till granskning upptaga av socialstyrelsen an-mäلت behov av ökad personal för handläggning, i vad på styrelsen ankommer, av ärenden rörande främlingskontrollen.

Handläggning
inom social-
styrelsen av
ärenden röran-
de främlings-
kontrollen.

Socialstyrel-
sen den 11
december
1926.

I en den 24 december 1926 ingiven skrivelse, dagtecknad den 11 december 1926, har socialstyrelsen framhållit, att styrelsen genom kungörelsen den 4 september 1926 (nr 411) angående övervakande av utlänningar i riket erhållit nya arbetsuppgifter av den art och omfattning, att styrelsen funne sig nöd-sakad att för desammas fullgörande begära medel för anställande av sär-skilda arbetskrafter.

I nämnda skrivelse har socialstyrelsen till en början lämnat en redo-görelse för *tillkomsten och utvecklingen av främlingskontrollen* med särskild hänsyn till styrelsens befattning med densamma. Denna redogörelse är av i huvudsak följande innehåll.

Med stöd av 18 § i lagen den 14 september 1914 angående förbud för vissa utlänningar att här i riket vistas hade från och med den 1 september 1917 passviseringstvång införts för till Sverige ankommande utlänningar. Det hade vidare från och med den 1 december 1918 ålagts utlänning, som

vistades i riket, att vara försedd antingen med viserat pass eller, om han ej kunnat förskaffa sig dylikt, med uppehållsbok.

Beträffande prövningen av viseringsansökningar hade till en början föreskrivits, att visering skulle vägras, därest med hänsyn till det uppgivna ändamålet med resan eller av annan grund icke befunnos tillfredsställande ådagalagt, att resans företagande kunde anses vara ur svensk synpunkt lämpligt. Där tvekan kunde råda hos svensk beskickning eller konsulat, huruvida visering borde meddelas, skulle besked i ärendet inhämtas från utrikesdepartementet. Från den 1 december 1918 skulle beskickningarna och konsulaten, före meddelande av visering, i regel inhämta besked i ärendet från utrikesdepartementet. Vid prövning av ansökningar om visering eller uppehållsbok skulle tagas i betraktande, huruvida med avseende å det uppgivna ändamålet med vistelsen i riket och övriga omständigheter utlännings härvaro kunde befinnas lämplig med hänsyn till landets intressen. Därvid borde hänsyn tagas till bostadsförhållandena å den ort, där utlänningen ämnade vistas. Från ingången av år 1921 — kungörelse den 26 november 1920 (nr 804) — hade införts uttrycklig föreskrift, att vid prövning av ansökningar om visering eller uppehållsbok hänsyn skulle tagas jämväl till arbetsförhållandena i riket.

I de fall, där ansökning om visering avsåge utlännning, som ämnade taga arbetsanställning här i riket eller redan innehade dylik anställning, hade utrikesdepartementet från ingången av år 1920 i allmänhet remitterat ansökningarna till socialstyrelsen, som jämlikt den för styrelsen gällande instruktionen hade att handlägga ärenden angående utländsk arbetskrafts användande inom landet. Antalet dylika *viseringsansökningar* under tiden 1920—1 oktober 1926, rörande vilka socialstyrelsen gjort undersökning och till utrikesdepartementet avgivit yttrande, framginge av följande tabla:

År.	Inresor.	Förnyelser.
1920	3,265	1,701
1921	887	4,369
1922	847	864
1923	1,431	1,499
1924	1,000	4,124
1925	1,049	3,266
1926 $\frac{1}{1} - \frac{30}{9}$	1,238	2,250
Summa	9,717	18,073

Den växlande frekvensen under de olika åren av dylika ärenden syntes styrelsen till väsentlig del kunna förklaras såsom en återverkan av läget å den svenska arbetsmarknaden. Med anledning av den höga siffran för inresor under år 1920 kunde särskilt framhållas, att vid nämnda tid många utlännningar, som deltagit i världskriget, återvänt till sina tidigare innehavda platser i Sverige. De i tabellen anförda siffrorna för de olika åren borde vidare ses i samband med det förhållandet, att under den av tabellen omfattade tidrymden viseringstvånget genom partiella överenskommelser upphävts för medborgare i vissa länder. Redan före år 1920 hade viseringstvånget upphävts för norska och danska undersåtar. Under de följande åren till mitten av år 1924 hade viseringstvånget upphävts för ytterligare följande utländska undersåtar, nämligen för

1) isländska, franska, italienska, luxemburgska, nederländska och spanska undersåtar;

2) undersåtar i Förenta staterna eller Canada, som tidigare varit antingen svenska medborgare eller, på grund av födsel, danska, norska eller isländska medborgare;

3) andra brittiska undersåtar än de under 2) avsedda, samt medborgare i Schweiz eller Liechtenstein, därest besöket i Sverige avsåge annat ändamål än att här taga arbetsanställning;

4) belgiska undersåtar, utom i de fall, då fråga vore om innehavare av s. k. perforerade pass.

I samband med handelstraktatförhandlingar mellan Sverige och Tyskland hade överenskommelse träffats om upphävande från den 1 oktober 1926 av viseringstvånget för tyska undersåtar. Från nämnda tidpunkt hade visering ej heller krävts för brittiska undersåtar, som ämnade inresa för att i Sverige taga arbetsanställning.

Med anledning närmast av viseringstvångets upphävande för tyska undersåtar hade Kungl. Maj:t genom kungörelsen den 4 september 1926 (nr 411) meddelat nya bestämmelser angående övervakande av utlänningar i riket. Jämlikt denna kungörelse, som trätt i kraft den 1 oktober 1926 och skulle äga tillämpning tills vidare till utgången av år 1927, ålåg det till förenämnda viseringsfria kategorier hörande utlänning, som anlände till riket i avsikt att här taga arbetsanställning eller som vistades i riket och ville här taga arbetsanställning, att hava sitt pass försett med anteckning om s. k. *arbetstillstånd*. Utredningen och avgörandet i ärenden rörande arbetstillstånd åvilade socialstyrelsen; över beslut i sådant ärende finge enligt kungörelsen klagan icke föras. Beträffande medborgare i stater, gentemot vilka viseringstvånget upprätthölls, gällde visering, som ej försetts med förbud att taga arbetsanställning, såsom arbetstillstånd.

Under hänvisning till den sålunda lämnade redogörelsen har socialstyrelsen framhållit, att enligt de nya, genom kungörelsen den 4 september 1926 meddelade bestämmelserna styrelsen sålunda hade att taga befattning med två skilda slag av ärenden rörande övervakande av utlänningar i riket, nämligen dels *arbetstillståndsansökningar* och dels remisser angående *viseringsansökningar*.

I fråga om *viseringsansökningarna* har styrelsen framhållit, att dessa fortfarande behandlades i den ordning, som tillämpats alltifrån år 1920. Utrikesdepartementet infortrade sålunda alltjämt, då fråga vore om viseringspliktig utlänning, som ämnade taga eller innehade arbetsanställning här i riket, yttrande från styrelsen.

Beträffande det med ärenden av ifrågavarande art på styrelsen ankommande arbetet har styrelsen anfört följande:

Viseringsärendena (remisser från utrikesdepartementet) föranledde arbete av i huvudsak dessa arter, nämligen:

1) *registreringsarbete*, såsom förande av diaries över inkommande och utgående ärenden och korrespondens samt uppläggning av ett omfattande kartotek;

2) *komplettering av de inkomna akterna och inhämtande av upplysningar* dels genom korrespondens med främlingarna själva eller av dem åberopade referenser, dels genom korrespondens med och, i förekommande fall, remisser till arbetsgivar-, företagar- och arbetarorganisationer, arbetsförmedlingsanstalter, socialstyrelsens ombud, lokala polismyndigheter m. fl. och dels genom mottagning å tjänsterummet av främlingarna, deras arbetsgivare eller andra i saken intresserade personer, vilken kontakt med allmänheten krävde mycken tid och understundom vore av särdeles ömtålig natur;

3) *konferenser med representanter för företagar- och arbetarorganisationer* inom viss näring för utrönande, huruvida och i vilken omfattning uppgivet behov

inom näringsgrenen i fråga om utländsk arbetskraft kunde anses vara förhanden;

4) *föredragning av ärendena samt fattande av beslut* om styrelsens till- eller avstyrkande av föreliggande viseringsansökan, varvid för motivering i åtskilliga fall erfordrades särskilda promemorior;

5) *beslutens protokollförande och expediering* till utrikesdepartementet ävensom *statistisk bearbetning av materialet* för erhållande av översikt för invandringsrörelsen.

I fråga om *ärenden rörande arbetstillstånd* har socialstyrelsen yttrat, att handläggningen av dessa ärenden föranledde arbete av samma arter, som nyss angivits beträffande viseringsärendena. Därutöver tillkomme emellertid enligt styrelsen ett i flera hänseenden utökat arbete. Härom har styrelsen anfört följande:

1) *Särskilda diariet och kartotek* fördes i fråga om arbetstillståndsärenden, varjämte för *förvaring* av de inkomna akterna ett vidlyftigt *dossiersystem* anordnats.

2) En följd av att styrelsen vore självständigt beslutande myndighet i ärenden rörande arbetstillstånd vore, att vid avgörandet i dylika ärenden hänsyn måste tagas jämväl till faktorer, som läge vid sidan om de rena arbetsmarknadssynpunkterna, exempelvis utlänningens släktskapsförhållande till eller försörjningsplikt gentemot svensk medborgare, längden av eventuell tidigare vistelse i landet samt hans fullgörande därunder av skattskyldigheten gentemot stat och kommun. *Utredningsarbetet* måste vid sådant förhållande göras *mera omfattande* än i fråga om de viseringsansökningar, som remitterades till styrelsen för yttrande ur arbetsmarknadssynpunkt. Varje inkommet arbetstillståndsärende remitterades sålunda av styrelsen till polisbyrån i Stockholm för inhämtande av yttrande, huruvida ur ordningssynpunkt anmärkning funnes beträffande vederbörande utlänning.

Expeditionen av styrelsens beslut i ärenden rörande arbetstillstånd vore, i jämförelse med expedierandet av yttranden i viseringsärenden, *mera invecklad och tidskrävande*. Jämlikt författningen skulle nämligen anteckning om arbetstillstånd göras i utlänningens pass, på grund varav passet eller uppehållsboken insändes till styrelsen i och för sådan anteckning. Stämpelavgiften uttoges därefter vid passets eller uppehållsbokens avhämtande eller också uttoges densamma medelst postförskott. Då ansökan om arbetstillstånd inkomme genom förmedling av svensk beskickning eller konsulat utlandet och passet icke medföljde ansökningen, lämnade styrelsen, skriftligen eller per telegram, meddelande till vederbörande beskickning eller konsulat om styrelsens beslut, varefter, i händelse av bifall till ansökningen, anteckning om arbetstillstånd gjordes av beskickningen eller konsulatet. Rörande samtliga beslut i arbetstillståndsärenden lämnade styrelsen under rättelse dels till polismästaren i Stockholm och dels till den länsstyrelse, inom vars län den sökande ämnade taga eller innehade arbetsanställning.

I detta sammanhang har socialstyrelsen även framhållit, att genom kungörelsen den 4 september 1926 (nr 412) om ändrad lydelse av §§ 1, 2 och 7 i kungörelsen den 8 juni 1917 (nr 475) angående vissa åtgärder för utövande av tillsyn över utlänningar i riket, bland annat, skyldighet ålagts arbetsgivare, som hos sig hade utlänning anställd, att till polismyndighet anmäla, att utlänningen blivit hos honom anställd eller lämnat anställning hos honom. Genom överenskommelse med polisbyrån i Stockholm för övervakande av utlänningar i riket erhöle styrelsen fortlöpande kännedom om dessa anmälningsuppgifter, vilka inom styrelsen bearbetades och genom jämförelser med de inom styrelsen förda registren över arbetsanställda utlänningar utnyttjades i kontrollsyfte och för statistisk belysning av invandringsföreteelserna.

Av vad sålunda anförts har styrelsen ansett framgå, att det å styrelsen ankommande arbetet med avseende å övertvakande av utlänningar i riket från och med den 1 oktober 1926 blivit till sin art mera tidskrävande och ansvarsfyllt. Antalet å styrelsens prövning ankommande ärenden av ifrågasvarande art hade därjämte från nämnda datum i väsentlig mån ökats. Tidigare hade endast de *viseringsskyldiga* utlänningarna underkastats kontroll, och av viseringsansökningar från dylika hade under styrelsens prövning kommit allenast sådana, beträffande vilka utrikesdepartementet funnit tvekan kunna råda, huruvida vederbörandes härvaro kunde vara ur arbetsmarknadsynpunkt önskvärd. Viseringsansökningar av utlänningar, som vistats i Sverige under en tid av minst 3 år, hade, även om utlänningen innehade eller sökte arbetsanställning, i regel icke remitterats till styrelsen. Numera vore däremot *alla* utlänningar, som ville inresa eller uppehölle sig i landet i och för arbetsanställning, underkastade kontroll, med undantag allenast för viseringsfria utlänningar, som oavbrutet vistats i riket sedan tiden före den 1 oktober 1926. Under oktober och november månader 1926 hade sålunda till styrelsen inkommit sammanlagt 736 ansökningar om arbetstillstånd, av vilka anmälningar 522 avgjorts och 214 fortfarande vid november månads utgång varit under utredning. Under samma månader hade vidare 375 ansökningar rörande visering (remitter från utrikesdepartementet) avgjorts. Styrelsen hade i 326 av nämnda viseringsärenden tillstyrkt och i 12 fall avstyrkt bifall till ansökningarna, medan i 37 fall ärendena icke föranlett några styrelsens yttranden.

Rörande den arbetskraft, som för handläggning inom styrelsen av ärenden av nu ifrågasvarande art hittills tagits i anspråk, har styrelsen yttrat följande.

Ärenden rörande viseringsansökningar hade alltsedan år 1920 handlagts å styrelsens byrå för sociala ärenden i allmänhet (första byrån), vilken hade att handlägga ärenden angående, bland annat, arbetsmarknaden. På därom gjord framställning hade styrelsen genom beslut av Kungl. Maj:t den 14 maj 1920 bemyndigats att för handläggning av passärenden, som ankomme på styrelsens prövning, anställa för tiden från och med den 1 maj 1920 intill utgången av samma år en extra aktuarie, ett kvinnligt biträde av dåvarande andra och ett av dåvarande första lönegraden samt en amanuens, varjämte därför erforderliga medel ställts till styrelsens förfogande. Jämväl för år 1921 hade styrelsen erhållit bemyndigande att å styrelsens första byrå anställa extra arbetskraft i nyss angivna omfattning. Även för tiden 1 januari—30 september 1922 hade för tillfällig förstärkning av, bland annat, styrelsens arbetskrafter för handläggning av passärenden anvisats mindre belopp, vilka använts till avlönande av en extra befattningshavare med avlöning efter 6,000 kronor för år och med uppdrag att biträda vid handläggningen av på styrelsens prövning ankommande passärenden ävensom till skrivhjälp. På snarligt sätt hade ett av Kungl. Maj:t för nyssberörda ändamål den 22 juni 1923 beviljat belopp av 750 kronor disponerats. Sedermera hade för ifrågasvarande ändamål särskilt anvisade medel icke stått till förfogande. Den för första byråns uppgifter i övrigt anställda personalen hade därför måst anlitas därför. Med hänsyn till omfattningen av de ordinarie arbetsuppgifter, som åvilade första byrån, hade ifrågasvarande arbetsuppgift endast med svårighet kunnat på angivet sätt fullgöras.

Det borde därvid särskilt märkas, att styrelsen för sin medverkan vid främlingskontrollen utnyttjat den för arbetsförmedlings- och arbetsmarknadsärendenas handläggning anställde biträdande tjänstemannen. Denna anordning hade motiverats — förutom av det ofrånkomliga tvånget att ombesörja arbetet — jämväl därav, att ärendena rörande utländsk arbetskrafts användande inom landet, såsom i den för styrelsen gällande instruktionen anmärkts, vore att anse som en grupp bland övriga arbetsmarknadsfrågor, samt att de i regel för sin handläggning krävde en central arbetsförmedlingsverksamhet, d. v. s. en med de lokala arbetsförmedlingsanstalternas hjälp eller på andra vägar utförd undersökning rörande möjligheten att med svensk arbetskraft i stället för utländsk sådan tillgodose det i varje fall föreliggande behovet. Det vore också under förutsättning att denna anordning tillsvidare tillämpades, som styrelsen nu kunde på sätt, som i det följande skedde, begränsa sin framställning om medel för ifrågavarande ärendens handläggning.

Till följd av den ökning i arbetsuppgifter, som inträtt från den 1 oktober 1926, hade i alldeles särskild grad behovet av ytterligare arbetskrafter gjort sig gällande. Ärenden av ifrågavarande slag vore av den beskaffenhet, att dröjsmål med deras slutliga handläggning vore ägnat att förorsaka för arbetsgivaren olägenheter och ofta särskilda kostnader samt för utlänningen utgifter och personliga obehag, särskilt i de fall, då han vid svensk beskickning eller konsulat i utlandet eller vid svensk gränsstation avvaktade styrelsens beslut. Med hänsyn därtill hade styrelsen funnit sig böra dels tillfälligt utöka första byråns personal med tvenne kvinnliga biträden och dels för utförande av ifrågavarande arbetsuppgifter anlita en betydande del av samma byrås ordinarie personal, vilket icke kunnat ske utan eftersättande av andra viktiga arbetsuppgifter. Vid större anhopning av arbetstillståndsärenden hade sålunda byråns kansli tidvis måst helt tagas i anspråk för ifrågavarande arbete. Ändock hade vid november månads utgång — såsom förut närmare angivits — ett ej obetydligt antal ärenden kvarstått oavgjorda.

Att efter ikraftträdandet av den nya kungörelsen av den 4 september 1926 om övervakande av utlänningar i riket medel skulle behöva äskas för anställande av extra arbetskrafter hade, yttrar styrelsen, blivit anmält redan i ett av styrelsen på givna anledning den 6 augusti 1926 avgivet utlåtande. Styrelsen hade emellertid vid sistnämnda tidpunkt ansett sig sakna tillräcklig erfarenhet för att bedöma, i vilken utsträckning extra personal skulle visa sig erforderlig. Med stöd av den erfarenhet, som sedermera vunnits, hade styrelsen funnit, att för fullgörande av styrelsens arbetsuppgifter med avseende å övervakande av utlänningar i riket erfordrades en tjänsteman i 21:a lönegraden (notarie) samt i övrigt extra ordinarie tjänstemän (en i 16:e, en i 7:e och minst tre i 4:e lönegraden). I avvaktan å genomförande av den ifrågåsatta invandringslagstiftningen hade styrelsen emellertid ansett sig böra stanna vid att begära anvisande av medel till avlönande av endast extra ordinarie tjänstemän — därav en i 20:e lönegraden — samt extra befattningshavare för ifrågavarande ärendens handläggning under tiden intill den 1 juli 1927. För sådant ändamål skulle erfordras ett belopp av i runt tal 10,000 kronor, däri inbegripet vikariats- och övertidsersättning åt de extra ordinarie tjänstemännen. Styrelsens här berörda skrivelse utmynnade i anslutning härtill uti en hemställan om anvisande av sistnämnda belopp till ifrågavarande ändamål.

Social-
styrelsen den
7 mars 1927.

I skrivelse den 7 mars 1927 har emellertid socialstyrelsen förklarat sig ej längre vidhålla sin hemställan om medel för förstärkning under tiden till och med den 30 juni 1927 av styrelsens arbetskrafter för handläggning av ärenden rörande övervakande av utlänningar i riket.

Till stöd härför har styrelsen yttrat i huvudsak följande:

Då styrelsen i början av år 1927 under hand erhållit meddelande, att svårigheter mötte för tillhandahållandet av de i styrelsens skrivelse den 11 december 1926 begärda medlen, hade styrelsen funnit sig nödsakad att tillfälligtvis anordna arbetet inom styrelsen på sådant sätt, att någon anslagsförstärkning icke skulle behöva äga rum under innevarande budgetår. I stället för att anställa nya arbetskrafter för ifrågasvarande ärendens handläggning hade styrelsen därför för sådant ändamål tagit i anspråk personal, som förut använts till andra arbetsuppgifter inom styrelsen. Sålunda hade från vissa å de statistiska byråerna pågående arbeten — vilka arbeten dock till följd därav komme att försenas — kunnat provisoriskt överflyttas fyra kvinnliga biträden. Vidare hade styrelsen ansett det nödvändigt att alltjämt begagna sig av den förut provisoriskt vidtagna anordningen att använda den från arbetsförmedlingsanslaget avlönade biträdande tjänstemannen för handläggningen av ärenden rörande övervakande av utlänningar. Till den antydda minskningen av styrelsens medelsbehov under förra halvåret 1927 hade därjämte bidragit vissa andra omständigheter, såsom att flera av styrelsens ordinarie tjänstemän åtnjutit tjänstledighet under längre tider för fullgörande av offentliga uppdrag eller på grund av sjukdom.

Förenämnda kungörelse den 4 september 1926 om övervakande av utlänningar i riket — vilken kungörelse utfärdats med stöd av 18 § i lagen den 14 september 1914 (nr 196) angående förbud för vissa utlänningar att här i riket vistas — äger, såsom förut nämnts, tillämpning tills vidare till utgången av år 1927.

På hemställan av chefen för justitiedepartementet har Kungl. Maj:t förut denna dag beslutat att till riksdagen avlåta proposition (nr 198) med förslag till lag om utlännings rätt att här i riket vistas. Enligt denna proposition är den ifrågasatta nya lagen — fränsett visst övergångsstadgande — avsedd att träda i kraft den 1 januari 1928, samtidigt varmed lagen den 14 september 1914 angående förbud för vissa utlänningar att här i riket vistas tillika med de stadganden, som utfärdats med stöd av bestämmelserna i sistnämnda lag, skulle upphävas.

Av innehållet i berörda proposition framgår, att det framlagda lagförslaget förutsätter ökning i viss omfattning av arbetsuppgifterna rörande främlingskontrollen för socialstyrelsens del. Chefen för socialstyrelsen, generaldirektören E. G. Huss, som, efter det lagförslag i ämnet enligt beslut den 4 februari 1927 underställts lagrådets granskning, lämnats tillfälle att taga del av detsamma, har i en den 7 mars 1927 dagtecknad promemoria angivit behovet av den förstärkning av styrelsens arbetskrafter, som från och med budgetåret 1927—1928 skulle erfordras för handläggning inom styrelsen av ärenden rörande övervakande av utlänningar i riket såväl enligt nu gällande som jämlikt de från och med ingången av år 1928 ifrågasatta stadgandena i ämnet.

I denna promemoria har generaldirektören Huss inledningsvis meddelat följande uppgift rörande det antal *ansökningar om arbetstillstånd*, som under tiden 1 oktober 1926—28 februari 1927 blivit avgjorda inom styrelsen:

P. M.
av chefen
för social-
styrelsen.

oktober 1926	253,	januari 1927	386,
november »	273,	februari »	420.
december »	262,		

Av denna uppgift framginge, anför generaldirektören Huss, att någon minskning av antalet inkommande ansökningar om arbetstillstånd icke kunnat förmärkas. Ej heller syntes sådan minskning vara att förvänta. Därtill komme, att arbetet med handläggningen av dessa ärenden visat sig beträffande den rent tekniska sidan vara mer krävande, än vad vid dess påbörjande kunde förutses. Redan den i gällande författning detaljerat utformade ansökningsproceduren föranledde en omfattande korrespondens och en mängd förfrågningar.

I fråga om den personal, som sedan ingången av år 1927 använts för handläggningen hos styrelsen av ärenden rörande övervakande av utläningar i riket, meddelar generaldirektören Huss, att densamma utgjorts av 7 tjänstemän, därav en extra ordinarie i 20:e lönegraden, vidare förutnämnde, från arbetsförmedlingsanslaget avlönade biträdande tjänsteman samt 5 befattningshavare i kontors- och skrivbiträdesgraderna.

Rörande behovet av ökning från och med ingången av budgetåret 1927—1928 av socialstyrelsens arbetskrafter för berörda ändamål har generaldirektören Huss därefter till en början anfört:

Enligt dittills vunna erfarenheter hade nyssnämnda tjänstemän ej utan svårighet kunnat nödtorftigt medhinna förekommande arbete, och vissa uppgifter av mindre trängande natur hade måst anstå. Därtill komme, att vissa i utrikesdepartementet dittills förvarade dossierer och kartoliner över utläningar i riket helt nyligen överflyttats till styrelsen. Enbart den omständigheten, att de arbetsuppgifter, som föranleddes av detta materials behöriga tillgodogörande, sålunda förlagts till styrelsen, syntes påkalla en ökning av styrelsens arbetskrafter.

Därest det föreliggande förslaget till lag om utlännings rätt att här i riket vistas vunne bifall och lagen, såsom vore avsett, trädde i kraft den 1 januari 1928, komme styrelsens arbetsuppgifter med avseende å främlingskontrollen att ytterligare vidgas. Enligt förslaget skulle nämligen å styrelsen ankomma att fatta beslut ej allenast — såsom enligt nu gällande bestämmelser — rörande arbetstillstånd, utan jämväl rörande *uppehållstillstånd*. Då utredningsarbetet beträffande uppehållstillståndsärendena kunde förutsättas i det övervägande antalet fall komma att ske samtidigt med utredningen rörande arbetstillstånd för utläningar och i övriga fall komme att inskränka sig till föreskrivna remisser till vederbörande polismyndighet, syntes den av denna nya grupp av ärenden föranledda ökningen av arbetet företrädesvis komma att bli av expeditionell natur och sålunda kunna fullgöras av lägre personal. Med hänsyn därtill och då det med handläggningen av arbetstillståndsärendena förenade arbetet icke syntes komma att enligt de nya bestämmelserna mera väsentligt ökas, syntes personalen för budgetåret 1927—1928 kunna beräknas till 10 tjänstemän.

Beträffande den löneställning, som ifrågavarande 10 tjänstemän borde erhålla, har generaldirektören Huss anfört följande.

Utrikesdepartementets utländska passexpedition, varest viseringsärenden handlades, hade den 1 oktober 1926 en personal, bestående av åtta tjänstemän, varav en attaché och sju kvinnliga biträden. Det vore emellertid att märka, att expeditionens arbetsuppgifter avsåge allenast viseringsärenden och att en väsentlig del av utredningsarbetet i vad rörde sådana utlännningar, som innehade eller ämnade antaga arbetsanställning, enligt genomförd remissordning utfördes inom socialstyrelsen.

Den tjänsteman, som närmast under byråchefen å socialstyrelsens första byrå nu hade att handlägga ärenden av ifrågavarande slag, hade av styrelsen placerats i den högsta lönegrad, vartill styrelsen ägde befogenhet att hänföra en extra ordinarie tjänsteman, nämligen den 20:e. Med hänsyn till arbetets kvalificerade beskaffenhet syntes det emellertid skäligt, att denne befattningshavare erhöle tjänsteställning och avlöning motsvarande notariebefattning å extra stat och alltså placerades i lönegraden B 21.

Efter erinran om att styrelsen för sin medverkan vid främlingskontrollen av närmare angivna skäl ansett sig kunna utnyttja den för arbetsförmedlings- och arbetsmarknadsärendenas handläggning anställda biträdande tjänstemannen har generaldirektören Huss anfört, att, under förutsättning att ifrågavarande biträdande tjänsteman även i fortsättningen finge användas såsom medhjälpare åt den föreslagna befattningshavaren i lönegraden B 21, för ändamålet icke torde behöva anställas en eljest erforderlig amanuens.

Av övrig erforderlig personal syntes en befattningshavare böra tilldelas ställningen av extra ordinarie kanslibitråde i 7:e lönegraden, varemot de andra — omkring 7 till antalet — skulle kunna utgöras av extra ordinarie tjänstemän i lägre lönegrad. För extra befattningshavare samt för vikariats- och övertidsersättningar syntes ett mindre belopp böra reserveras.

Den personal, som — inräknat nyssnämnda amanuens men fränsett den biträdande tjänstemannen — skulle erfordras för ifrågavarande arbete, har i promemorian upptagits i följande översikt, därvid jämväl de beräknade kostnaderna — oberäknat dyrtidstillägg och eventuella löneklassuppflyttningsar — angivits:

	Avlöning
1 notarie å extra stat (lönegrad B 21).....	kronor 6,048: —
1 amanuens (lönegrad 16).....	» 4,104: —
1 e. o. kanslibitråde (lönegrad 7)	» 2,520: —
5 e. o. kontorsbiträden (lönegrad 4).....	» 10,260: —
2 e. o. skrivbiträden (lönegrad 2)	» 3,672: —
extra befattningshavare, vikariats- och övertidsersättningar	» 1,396: —
	Summa kronor 28,000: —

Emellertid har generaldirektören Huss ansett, att — förutom genom användning till nu ifrågavarande ändamål av den för arbetsförmedlings- och arbetsmarknadsärendens handläggning anställda biträdande tjänstemannen — ytterligare begränsning av personalökningen skulle kunna ske i avseende å budgetåret 1927—1928. För berörda budgetår syntes nämligen behovet för ifrågavarande ändamål av kontors- och skrivbiträden delvis kunna fyllas genom att därför taga i anspråk personal, som för närvarande kunde undvaras å de statistiska byråerna. På grund därav kunde styrelsens ytterligare

behov av lägre personal begränsas till endast ett extra ordinarie kanslibiträde och 2 extra ordinarie kontorsbiträden.

På grund av det anförda har generaldirektören Huss förklarat, att den höjning av anslaget till socialstyrelsens verksamhet, som påkallades av styrelsens i det föregående angivna ökade arbete i avseende å ärenden rörande övervakande av utlänningar i riket under budgetåret 1927—1928, borde beräknas till 14,000 kronor, att användas på följande sätt:

	Avlöning
1 notarie å extra stat (lönegrad B 21).....	kronor 6,048: —
1 e. o. kanslibiträde (lönegrad 7)	» 2,520: —
2 e. o. kontorsbiträden (lönegrad 4).....	» 4,104: —
extra befattningshavare, vikariats- och övertidsersättningar	» 1,328: —
	<hr/>
	Summa kronor 14,000: —

Med hänsyn till att lagen om utlännings rätt att här i riket vistas enligt förslaget icke avsetts att träda i kraft förr än den 1 januari 1928, har emellertid generaldirektören Huss funnit, att en minskning jämväl av det sålunda ifrågasatta beloppet skulle kunna vidtagas, förslagsvis med 1,000 kronor, varigenom medelsbehovet för budgetåret 1927—1928 kunde begränsas till endast 13,000 kronor.

Av den i ärendet föreliggande utredningen torde framgå, att behovet av medel för möjliggörande av en ökning från och med nästa budgetår utav socialstyrelsens personal för handläggning av ärenden rörande denna kontroll är ofrånkomligt. Visserligen har den stegring i arbetsbördan, som redan ägt rum i samband med ikraftträdandet av förenämnda kungörelse den 4 september 1926 om övervakande av utlänningar i riket, av styrelsen hittills kunnat — utan anvisande av särskilda medel därtill — mötas genom att till handläggning av ärenden angående främlingskontrollen i relativt stor utsträckning använda arbetskrafter å såväl första byrån som de statistiska byråerna, vilka arbetskrafter eljest skulle utnyttjats för andra ändamål. Med hänsyn till styrelsens mångskiftande och krävande arbetsuppgifter måste dock en dylik anordning naturligen endast hava karaktären av ett provisorium.

Det nu föreliggande förslaget om ökning av styrelsens personal för ifrågavarande arbete — sådant detta förslag slutligen fixerats i förut återgivna promemoria — finner jag vara väl avvägt. Att giva den befattningshavare, som närmast under byråchefen å styrelsens första byrå har att handlägga ärendena rörande främlingskontrollen, tjänsteställning och avlöning såsom notarie å extra stat torde sålunda vara rimligt. Ej heller finner jag någon erinran kunna göras mot den för nästa budgetår föreslagna lägre personalens antal och löneförmåner. Av skäl, som i ärendet anförts, synes mig vidare den för beredning av arbetsförmedlings- och arbetsmarknadsfrågor anställda biträdande tjänstemannen böra, i den mån så lämpligen kan ske, jämväl i fortsättningen anlitas även vid behandlingen av ärenden rörande främlingskontrollen. Den i promemorian gjorda slutliga beräkningen av merkostnaden — fränsett dyrtidstillägg och eventuella uppflyttningar i löneklass —

*Departements-
chefen.*

för personalökningen i fråga i avseende å budgetåret 1927—1928 finner jag mig även kunna godtaga. Godtages vad jag i här förevarande avseende förordat, bör alltså en höjning av anslaget till socialstyrelsens verksamhet för nästa budgetperiod äga rum med 13,000 kronor. Det torde emellertid böra framhållas, att i händelse av bifall till vad chefen för finansdepartementet senare i dag läser komma att hemställa i fråga om stämpelavgift å bevis om uppehållstillstånd enligt den ifrågasatta lagen om utlännings rätt att här i riket vistas, socialstyrelsens personalkostnader för främlingskontrollen torde komma att motvägas av beräknad ökning i stämpelmedelsintäkten.

Kontroll över
bränsle-
förbrukningen
vid värme-
anläggningar
inom vissa
landstingen
tillhöriga eller
av dem under-
stödda
anstalter.

Jag torde härefter få behandla det av mig i det föregående omförmälda spörsmålet om en utvidgad kontroll genom statsverkets försorg över bränsleförbrukningen vid värmeanläggningar inom vissa landstingen tillhöriga eller av dem understödda anstalter.

Till en början torde jag härvid få bringa i erinran, att Kungl. Maj:t genom brev den 29 april 1921 uppdragit åt socialstyrelsen att från och med den 1 juli 1921 tills vidare ej mindre anordna kontroll över bränsleförbrukningen inom av *statsverket* disponerade byggnader och lokaler med undantag för dem, som disponerades av arméförvaltningen, marinförvaltningen samt järnvägsstyrelsen, än även, i den mån förhållandena sådant medgäve, på särskild framställning av *landsting* eller *andra kommuner*, tillhandagå dem vid utövande av kontroll å bränsleförbrukningen inom dem tillhöriga inrättningar.

Sedermera har Kungl. Maj:t genom brev den 22 juni 1923 föreskrivit, att ifrågavarande uppdrag skulle från och med den 1 juli 1923 omfatta jämväl dylik kontroll inom av *riksdagen och dess verk* använda byggnader och lokaler.

Den bränslekontrollverksamhet, som från socialstyrelsens sida sålunda utövas, handhaves i första hand av en avdelning inom styrelsens arbetarskyddsbyrå (andra byrån), vilken avdelning består av en förste byråingenjör, en byråingenjör och ett kontorsbiträde. Dessa befattningshavare äro icke-ordinarie och hava i lönehänseende placerats i lönegrader, motsvarande B 24, B 21 och B 4. Avlöningarna till dem bestridas från det extra anslaget till socialstyrelsens verksamhet.

Vidare hava 12 av yrkesinspektionens 18 ordinarie underinspektörer i uppdrag att i samband med sitt arbete inom vederbörande yrkesinspektionsdistrikt medverka vid bränslekontrollens utövande.

En redogörelse för den närmare beskaffenheten av förevarande kontrollverksamhet lämnades på sin tid av given anledning uti en å socialstyrelsens arbetarskyddsbyrå den 11 maj 1923 utarbetad promemoria, vilken till sina huvudsakliga delar är intagen i 1924 års statsverksproposition, femte huvudtiteln, i samband med behandling under punkten 6 av frågan om anslag för budgetåret 1924—1925 till upprätthållande av socialstyrelsens verksamhet. Jag tillåter mig för korthetens skull nu hänvisa till denna redogörelse och vill här från densamma endast erinra om att bränslekontrollverksamheten i fråga är uppdelad i dels *instruktions- och konsultationsverksamhet*, som handhaves

av de båda för kontrollverksamheten å socialstyrelsens nyssnämnda byrå anställda tekniska befattningshavarna, och dels *inspektionsverksamhet*, vilken utövas av nyssnämnda byråpersonal i samarbete med underinspektörerna.

Vad nu angår bränslekontrollen av värmeanläggningar inom av *landstingen* ägda eller av dem understödda anläggningar har frågan om en ökning av möjligheterna till erhållande av en effektiv dylik kontroll från statens sida upptagits av svenska landstingsförbundets styrelse — i det följande för kort-
hetens skull benämnd *förbundsstyrelsen* — i skrivelse den 17 december 1924.

I denna skrivelse har förbundsstyrelsen inledningsvis framhållit, att inför den fortgående stegringen av utgifterna för sjukhus- och annan anstaltsvård inom landstingen och deras organ allmänt dryftats spörsmålet, huru, utan åsidosättande av berättigade krav på anstaltsvårdens effektivitet, ett nedbringande av dithörande driftkostnader skulle kunna äga rum. I avseende å nyssnämnda utgifter yttrar förbundsstyrelsen, att kostnaderna för bränsle till uppvärmning och belysning samt till kök och tvätt utgjorde en synnerligen avsevärd del av driftkostnaderna vid ett sjukhus, och att genom rationella värmeanordningar och en sakkunnig kontroll över bränsleförbrukningen betydande besparingar torde stå att vinna. De årliga totalkostnaderna för landstingen tillhöriga sjukvårdsanläggningar (lasarett, sjukstugor, tuberkulossjukhus, epidemisjukhus och sinnesslöanstalter) belöpte sig för det dåvarande till omkring 53 miljoner kronor. Av sistnämnda summa kunde bränslekontot beräknas draga ej mindre än 11.5 %, eller i runt tal 6 miljoner kronor. Därtill komme bränsleutgifter för andra sjukvårdsanstalter, såsom kustsanatorier och vanförestalter, vilka till större delen upprätthölls genom anslag från staten och landstingen, ävensom bränsleutgifter vid landstingens undervisningsanstalter, såsom dövstumskolor, småskoleseminarier och folkhögskolor.

Ett påtagligt vittnesbörd om vad lämpliga åtgärder för bränslekontots nedbringande kunde åstadkomma erbjöde, anför därefter förbundsstyrelsen, den genom förberörda brev den 29 april 1921 åt socialstyrelsen uppdragna kontrollen över bränsleförbrukningen inom av statsverket disponerade byggnader och lokaler. Med erinran om den till nämnda ämbetsverks förfogande för ifrågavarande verksamhet stående personalens ringa antal framhåller förbundsstyrelsen, att utgifterna för berörda verksamhet i jämförelse med de vunna arbetsresultaten hade kunnat hållas inom snäva gränser. Enligt den för denna verksamhet då senast avgivna berättelsen — avseende verksamhetsåret 1 juli 1922—30 juni 1923 — hade nämligen genom de av ämbetsverket på detta område vidtagna åtgärderna åstadkommits en bränslebesparing, motsvarande 16.6 % av den förutvarande bränsleförbrukningen vid de kontrollerade anläggningarna. En besparing av samma storlek enbart för landstingens sjukvårdsinrättningar skulle, med godtagande av nyss anförda sifferuppgifter, innebära en nedgång i landstingens bränslekonto med omkring 1 miljon kronor för år.

Svenska
landstings-
förbundets
styrelse den
17 december
1924.

Förbundsstyrelsen erinrar därefter om att i socialstyrelsens uppdrag enligt
Bihang till riksdagens protokoll 1927. 1 saml. 171 häft. (Nr 199.) 352 27 2

omförmälda brev även inginge, att, i den mån förhållandena det medgäve, på särskilt gjord framställning av landsting och andra kommuner tillhandagå dem vid utövandet av kontroll över bränsleförbrukningen inom dem tillhöriga inrättningar. I enlighet därmed hade socialstyrelsens bränslebesparingsverksamhet utsträckts till samtliga anläggningar tillhörande Älvsborgs samt Göteborgs och Bohus läns landsting ävensom enstaka sjukvårdsanläggningar tillhörande Värmlands, Kristianstads och Malmöhus läns landsting. Ensamt för Älvsborgs läns landsting representerade, anför förbundsstyrelsen, den årliga minskning i bränsleförbrukningen, som efter kontrollens genomförande ästadkommits, ett belopp av 21,289 kronor. Allt talade för att på förevarande område ytterligare stora besparingar kunde göras och för framtiden betryggas för den ringa omkostnad, ett kontinuerligt bedrivande av en rationell besparingsverksamhet medförde. Emellertid syntes för det dåvarande, enligt vad förbundsstyrelsen inhämtat från socialstyrelsen, dennas medverkan därtill för landstingens vidkommande ej kunna påräknas för avsevärt flera anläggningar än dem, som redan vore anslutna till dess bränslebesparingsverksamhet. Den för ändamålet i socialstyrelsen tillgängliga personalen vore nämligen alltför begränsad.

Förbundsstyrelsen har i anledning härav behandlat frågan om kontroll av bränsleåtgången vid landstingsanläggningar genom anlitande av *privata experter på området*. Förbundsstyrelsen har härom i huvudsak anført följande.

Flera landsting hade vid olika tillfällen anlitat hjälp av enskilda experter, ehuru icke, så vitt förbundsstyrelsen hade sig bekant, för en *kontinuerlig* kontroll. Utan att behöva ingå på några kalkyler torde man emellertid redan a priori kunna påstå, att ett användande av privata experter för en dylik kontinuerlig bränslek kontroll måste medföra rätt avsevärda kostnader framför allt för resor, företagna enbart för den ena eller den andra anläggningen, kostnader, som säkerligen i stor omfattning komme att avhålla landstingen från att igångsätta en dylik kontroll. Redan på grund av sin organisation och det stora antalet statliga värmeanläggningar över hela landet måste å andra sidan ett anlitande av den statliga bränslek kontrollen ställa sig avsevärt billigare, varjämte denna kontroll torde lämna största garanti för att vederbörande kontrollanter handlade fullt fria från biintressen av något slag.

Med åberopande av det sålunda anförda har förbundsstyrelsen anført, att det i längden knappast kunde anses riktigt eller lämpligt, att staten bistode vissa landsting i deras bränslek kontroll men enbart på grund av bristande arbetskrafter tillbakavisade framställningar om liknande bistånd från andra landsting. Samtliga landsting syntes i detta fall böra kunna påräkna enahanda bistånd, även om för ernående av detta syfte viss omläggning av den statliga verksamheten med åtföljande personalutökning kunde befinnas nödvändig.

Under åberopande av vad förbundsstyrelsen i sin förevarande skrivelse sålunda anført har förbundsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga nödiga åtgärder för att landstingen för samtliga eller flertalet dem tillhöriga eller av dem understödda anstalter måtte efter särskilt gjord framställning kunna påräkna statsverkets bistånd vid utövandet av kontroll över bränsleförbrukningen vid respektive värmeanläggningar.

I infordrat utlåtande av den 13 mars 1925 har socialstyrelsen till en början anført, att enligt avgiven redogörelse för arbetsåret 1 juli 1923—30 juni 1924 styrelsens verksamhet för bränslekontroll under nämnda tid omfattat dels 768 statsverket tillhörande anläggningar med en bränslekostnad av 3,987,092 kronor och en bränsleförbrukning av 84,654.82 ton normalstenkol och dels 45 anläggningar, tillhörande landsting, med en bränslekostnad av 330,684 kronor och en bränsleförbrukning av 8,152.55 ton normalstenkol. Sedan verksamheten utvidgats till att även omfatta riksdagen och dess verk tillhörande anläggningar av förevarande slag, vore ytterligare 25 anläggningar anslutna till verksamheten.

Socialstyrelsen den 13 mars 1925.

I fråga om den dittills bedrivna verksamheten beträffande kontrollen av värmeanläggningar vid de utav *landsting* ägda eller av dem understödda institutionerna samt rörande möjligheterna att utvidga verksamheten i berörda hänseende har socialstyrelsen därefter yttrat i huvudsak följande.

Det skulle uppenbarligen för landstingen vara av stor ekonomisk betydelse, om bränsleförbrukningen vid deras anstalter — med eller utan statens bistånd — gjordes till föremål för rationell kontroll, anordnad på ungefär samma sätt som den av socialstyrelsen i fråga om statsverkets byggnader utövade kontrollverksamheten. Att landstingen därvid sökte statens medverkan torde bero på önskemålet att tillgodogöra sig de erfarenheter, som redan vunnits vid utövandet av statens bränslekontrollverksamhet. Såsom ett bevis för den stora ekonomiska betydelsen av sistnämnda verksamhet kunde nämnas, att den besparing, som ernåtts genom statens bränslekontroll vid de därtill dittills anslutna anläggningarna, i medeltal per år uppgått till inemot 700,000 kronor.

Utan ökning av nu tillgängliga arbetskrafter vore det emellertid uteslutet, att styrelsen skulle kunna i avsevärt större utsträckning än redan skett tillhandagå landstingen med utövande av kontroll över bränsleförbrukningen. Med hänsyn till de sparsamhetssträvanden, vilka gjorde sig gällande i fråga om statsförvaltningen och som toge sig uttryck i förslag om vittgående inskränkningar i statsverksamhetens omfattning samt indragning av statstjänster, hade socialstyrelsen — oaktat de stora ekonomiska intressen på ett staten närliggande område, varom här vore fråga — likväl ansett sig förhindrad att föreslå en anordning, som skulle innebära personalökning.

För den händelse Kungl. Maj:t i allt fall, med hänsyn till frågans betydelse ur nationell besparingssynpunkt, skulle finna skäligt vidtaga åtgärder för genomförande av den utvidgning och omläggning av styrelsens bränslekontrollverksamhet, som ett tillmötesgående av den utav landstingsförbundets styrelse gjorda framställningen komme att medföra, har styrelsen emellertid ansett sig böra uppdraga några riktlinjer härför.

Styrelsen har då närmast dryftat lämpligheten av en viss begränsning i avseende å kontrollverksamheten såväl i fråga om de statliga anläggningarna som beträffande de anstalter, som ägas eller understödjäs av landstingen.

Vad då först de *statliga* anläggningarna angår, har styrelsen härutinnan yttrat i huvudsak följande.

De nu kontrollerade statsanläggningarna kunde med hänsyn till sin värmekniska utformning uppdelas i *enbart med lokala eldstäder (kakelugnar och*

kaminer) uppvärmda anläggningar och helt eller delvis centraluppvärmda anläggningar. Med avseende å här berörda verksamhet skilde sig dessa bägge grupper bland annat därigenom, att i fråga om de lokaluppvärmda anläggningarna såväl bränslekostnaden per anläggning som den totala bränslekostnaden för samtliga anläggningar endast utgjorde en bråkdel av motsvarande kostnader för de helt eller delvis centraluppvärmda anläggningarna.

Under hänvisning till en i socialstyrelsens skrivelse intagen sammanställning i ämnet, avseende arbetsåret 1 juli 1923—30 juni 1924, har socialstyrelsen anfört, att trots att de statliga lokaluppvärmda anläggningarna utgjorde 52.2 % av hela antalet anläggningar, deras bränslekostnad dock ej uppginge till mer än 6.6 % av den totala.

Härtill komme, att insikten om den rätta skötseln av de lokala eldstäderna (kachelugnarna och kaminerna) genom den omfattande upplysningsverksamhet, som bedrivits såväl genom styrelsens som ingenjörsvetenskapsakademiens försorg, numera kunde anses vara allmänt spridd, om också tyvärr ej alltid tillämplad. Ett fortsatt tillrättaläggande av skötseln fordrade därför ej medverkan av tekniskt skolad kraft utan kunde ombesörjas på annat sätt.

Vid de helt eller delvis centraluppvärmda anläggningarna krävdes däremot för ifrågavarande ändamål alltid teknisk sakkunskap, men i regel vore det där endast en för driften ansvarig person, som behöfde vederbörligen instrueras i stället för det flertal, som med delat ansvar skötte de lokala eldstäderna.

På grund av det anförda har styrelsen föreslagit, att den närmare tillsynen över de statliga anläggningarnas bränsleförhållanden icke vidare borde omfatta de enbart lokaluppvärmda anläggningarna i annat fall än då särskild framställning härom gjordes.

Med sålunda föreslagen begränsning skulle, yttrar styrelsen, kontrollverksamheten för det dåvarande komma att omfatta 392 statsverket samt riksdagen och dess verk tillhöriga anläggningar med en total bränslekostnad av 3,866,276 kronor, motsvarande en bränslekostnad per anläggning av 9,863 kronor.

Vad härefter angår institutioner, ägda eller understödda av landsting, anser styrelsen, att en begränsning av kontrollverksamheten till centraluppvärmda anläggningar jämväl borde äga rum. Ett avgränsande av kontrollverksamheten i avseende å landstingsanläggningarna finner styrelsen även böra ske ur annan synpunkt. För sistnämnda frågas närmare bedömande har styrelsen låtit sammanställa följande tablå över bränsleutgifter m. m. vid dylika anläggningar:

	Brutto- utgifter,	Utgifter för bränsle, lyse, ren- hållning och vatten- avgifter,	Antal anlägg- ningar,	Utgifter för bränsle, lyse, ren- hållning och vatten- avgifter pr anläggning,	
	kr.	kr.	st.	kr.	
<i>Hälsa- och sjukvårdsanläggningar:</i>					
Lasarett	33,015,951	3,899,976	72	54,166	
Sjukstugor		379,802	71	5,349	
Epidemisjukhus		4,636,913	198,907	74	2,687
Tuberkulossjukhus		10,518,098	1,244,246	35	35,550
<i>Undervisnings- och bildningsanstalter:</i>					
Sinnesslöanstalter	3,587,118	309,008	23	13,435	
Småskoleseminarier	1,461,026	46,310	23	2,013	
Folkhögskolor	2,114,879	104,806	53	1,977	
Skyddshem	1,449,789	37,718	14	2,694	
Dövstumskolor	1,671,505	152,045	7	21,721	
Summa	58,455,279	6,372,818	372	—	
Lasarett, tuberkulossjukhus, sinnesslöan- stalter och dövstumskolor:					
Summa	—	5,605,275	137	40,914	
Motsvarande i %	—	88	37	—	

Av denna sammanställning framginge, anför socialstyrelsen, med all önskvärd tydlighet, att kontrollverksamheten beträffande landstingsanläggningarna även borde begränsas i så måtto, att den skulle omfatta *endast lasarett, tuberkulossjukhus, sinnesslöanstalter och dövstumskolor*. Därigenom skulle omkring 90 % av totala bränslekostnaden vid landstingsanläggningarna men endast omkring $\frac{1}{3}$ av antalet anläggningar bliva föremål för kontrollarbetet.

Det mötte enligt styrelsen vissa svårigheter att avgöra den exakta storleken av den dåvarande bränslekostnaden för dessa anläggningar. Anledningen därtill vore dels att bränslekostnaden vore i förenämnda tablå sammanförd med kostnaden för lyse, renhållning och vattenavgifter och dels att värdena hänförde sig till år 1921 med då rådande högre bränslepriser. Pristallet under de senare åren hade emellertid delvis redan uppvägs genom ökad bränsleförbrukning på grund av utökningar och nybyggnader och torde sannolikt av sådan anledning i en nära framtid helt kompenseras. De till anslutning föreslagna landstingsanläggningarna syntes därför kunna uppskattas till omkring 140 med en årlig bränslekostnad av omkring 5,000,000 kronor.

Lagd efter sålunda angivna riktlinjer skulle socialstyrelsens bränslekontrollerande verksamhet i sin helhet efter utvidgningen kunna antagas få följande omfattning:

Anläggningar	Antal anläggningar	Årlig bränsle-kostnad i kronor
tillhörande statsverket samt riksdagen och dess verk	392	3,866,276
tillhörande eller understödda av landsting	140	5,000,000
	Summa 532 st.	8,866,276

I fråga om den *ökning av med bränslekontrollverksamheten sysselsatt personal*, som den ifrågasatta utvidgningen av nämnda verksamhet skulle kräva, har socialstyrelsen anfört, att denna ökning beträffande befattningshavare å *styrelsens arbetarskyddsbyrå* — särskilt för det fall att verksamheten icke från början komme att omfatta samtliga landsting — torde kunna inskränkas till anställande av ytterligare *en tekniskt utbildad tjänsteman och ett kanslibiträde* med stenografisk utbildning.

I fråga om *förstnämnde befattningshavares tjänsteställning och avlöningsförmåner* har styrelsen anfört huvudsakligen följande.

Handhavandet av den verksamhet, varom här vore fråga, förutsatte en sådan speciell teknisk sakkunskap och skulle med den föreslagna utvidgningen få en sådan omfattning och ekonomisk betydelse, att verksamheten borde i administrativt hänseende intaga en mera självständig ställning än nu vore fallet. Detta vore så mycket mera påkallat, som bränslekontrollverksamheten icke ägde något samband med de egentliga arbetsuppgifterna å styrelsens andra byrå (arbetarskyddsbyrån), vars chef hade överinseendet över verksamheten i fråga. Därtill komme, att arbetsbördan för nämnde byråchef redan vore så betungande, att han icke rimligen kunde åtaga sig ytterligare uppgifter med avseende å denna verksamhet. Frågan om utvidgning av bränslekontrollen syntes därför, om förbundsstyrelsens framställning skulle bifallas, lämpligen böra lösas på det sätt, att den nye tekniske befattningshavaren, vars anställande utvidgningen krävde, erhöle tjänsteställning av *adjungerad ledamot* och föredragande i styrelsen för hithörande ärenden. Till jämförelse kunde nämnas, att den ingenjör, som för armén vidkommande frågor rörande ångpanne-, värme-, vatten- och belysningsanläggningar vore hos arméförvaltningen anställd såsom tekniskt sakkunnig, innehade ställning såsom självständig föredragande med ett årligt arvode av 11,610 kronor, samt att kostnaderna för bränsle, lyse och vatten vid arméns truppförband för budgetåret 1924—1925 beräknats till 3,570,383 kronor.

Anställandet av nyssnämnda två nya befattningshavare inom styrelsen — en adjungerad ledamot och ett kanslibiträde — har styrelsen beräknat skola medföra en årlig kostnad av omkring 12,000 kronor. Härvid har styrelsen, enligt vad styrelsen på förfrågan meddelat, utgått från att den adjungerade ledamoten skulle såsom befattningshavare å extra stat åtnjuta lön enligt lönegraden B 29.

Socialstyrelsen har emellertid även framhållit, att det ökade arbete, som den ifrågasatta utvidgningen skulle medföra, jämväl torde påkalla ökning av *yrkesinspektionens* arbetskrafter. Härom har styrelsen yttrat huvudsakligen följande.

För underinspektörerna vid yrkesinspektionen komme den utökade verksamheten att erfordra ett i förhållande till det nuvarande mera omfattande värmetekniskt inspektionsarbete, särskilt under de första verksamhetsåren,

då det bland annat skulle gälla att klarlägga utformningen av de nya anläggningarnas uppvärmningssystem och införskaffa övriga erforderliga primäruppgifter. För att icke någon menlig inverkan å underinspektörernas ordinarie arbetsuppgifter skulle uppstå, torde en utökning av yrkesinspektionens arbetskrafter, motsvarande det ökade arbete, utvidgningen beräknades medföra, bli en nödvändig följd av verksamhetens utvidgning. I sådant syfte syntes ett årligt belopp av omkring 9,000 kronor erfordras. Framhållas borde i detta sammanhang, att 3 extra underinspektörsbefattningar blivit indragna under tiden efter bränslekontrollens införande. Sedan det av utvidgningen föranledda förarbetet blivit utfört, torde emellertid verksamheten kunna bedrivas med ett fåtal underorgan.

Nyssnämnda belopp å 9,000 kronor har styrelsen, enligt senare lämnat meddelande, avsett att använda till anställande av två icke-ordinarie befattningshavare med lön — i likhet med för underinspektör — utgående enligt 16:e lönegraden.

Sammanlagda avlöningskostnaderna — inklusive dyrtidstillägg, beräknat till omkring 3,700 kronor — för de med anledning av bränslekontrollverksamhetens föreslagna utvidgning erforderliga nya befattningshavarna skulle sålunda belöpa sig till i avrundat tal 24,700 kronor.

Vid beräkningen av de totalkostnader, som skulle föranledas av den ifrågasatta utvidgningen av nyssnämnda verksamhet, har socialstyrelsen vidare ansett hänsyn böra tagas till den *ökning av utgifterna för inspektionsresor*, som torde uppkomma. I detta avseende har styrelsen yttrat följande:

Under år 1924 hade resekostnaderna (rese- och traktamentsersättning) för de båda hos styrelsen anställda tekniska befattningshavarna uppgått till sammanlagt 4,347 kronor (125 resedagar), och kostnaderna för de av underinspektörernas inspektionsresor, som föranletts av bränslekontrollverksamheten, hade för samma år beräknats till omkring 6,375 kronor (255 resedagar). Resekostnaderna kunde alltså för det dåvarande uppskattas till, i runt tal, 11,000 kronor för år. En utvidgning av verksamheten i den omfattning, som ifrågasatts, torde komma att för de centralt anställda tjänstemännen medföra en ökning av inspektionsarbetet till ungefär det dubbla. För underinspektörerna åter torde man, med hänsyn till det framställda förslaget om begränsning av kontrollen beträffande de enbart lokaluppvärmda anläggningarna, icke behöva räkna med större ökning av inspektionsarbetet än omkring 70 %. Den av utvidgningen föranledda *merkostnaden* för inspektionsresor skulle sålunda kunna beräknas till omkring 9,000 kronor.

Härtill har socialstyrelsen för *diverse utgifter* beräknat en merkostnad till belopp av omkring 1,300 kronor. Merkostnaderna för resor och diverse utgifter skulle sålunda sammanlagt utgöra omkring 10,300 kronor.

Den ifrågasatta utvidgningen av bränslekontrollverksamheten skulle alltså enligt socialstyrelsen betinga en *total kostnadsökning* av i runt tal (24,700 + 10,300) 35,000 kronor för år.

Slutligen har styrelsen yttrat sig angående frågan om *gäldandet av merkostnaden för den utvidgade bränslekontrollverksamheten*. Härom har styrelsen anfört följande.

Två utvägar erbjöde sig, antingen att *statsverket* helt övertog bestridandet av den kostnadsökning, som utvidgningen av bränslekontrollverksamheten skulle medföra, eller ock att *landstingen* själva finge vidkännas denna utgift.

Då staten redan enligt Kungl. Maj:ts brev den 29 april 1921 principiellt åtagit sig att, i den mån förhållandena sådant medgäve, tillhandagå landstingen i förevarande avseende, syntes det styrelsen riktigast, att kostnaderna för verksamheten i dess helhet påvilade statsverket.

Därest det emellertid av statsfinansiella skäl skulle anses lämpligare att låta landstingen själva gälda kostnadsökningen, syntes det ej omöjligt att vidtaga en dylik anordning, ehuru frågans lösning erbjöde vissa svårigheter med avseende å såväl sättet för kostnadernas bestridande som den proportion, i vilken ett vart av landstingen skulle deltaga i berörda kostnader. Styrelsen hade emellertid för sådant fall ansett sig böra förorda, att *kostnaderna i fråga, fixerade till ett bestämt belopp, exempelvis 35,000 kronor, förskottsvis årligen inbetalades direkt till statsverket samt att fördelningen av detta belopp skedde i förhållande till folkmängden inom varje landstingsområde*. Huru denna fördelning för det dåvarande skulle gestalta sig, därest samtliga landsting anslöte sig till verksamheten, framginge av en skrivelsen bifogad tabell, därvid de å respektive landsting belöpande kostnaderna av praktiska skäl beräknats i avrundade tal. En förutsättning för genomförandet av omorganisationen på sålunda angivna sätt vore, att ett *tillräckligt antal, förslagsvis minst 15, landsting före den 1 oktober kalenderåret före det, under vilket verksamheten skulle börja, förklarar sin anslutning till verksamheten för en tid av minst tre år under därjör uppställda villkor*.

Styrelsen funne sig emellertid böra framhålla, att det senare sättet för frågans lösning syntes innebära ett återtagande av redan infriad utfästelse gent emot de landsting, som nu vore anslutna till verksamheten, samt eventuellt medföra en begränsad anslutning från landstingens sida, varigenom åtgärdens ekonomiska betydelse skulle minskas.

*Stotens
besparings-
kommitté.*

Statens besparingskommitté har i utlåtande den 13 juni 1925, under hänvisning till en av kommittén lämnad översikt, framhållit, att anordningar för lokal bränslekontroll, som tillkommit på enskilt initiativ och vore väl utrustade med experter — särskilt hava i sådant hänseende framhållits ångpanneföreningarna — vore att tillgå och även kommit till användning för kommunal räkning. Resultaten av vissa fortgående teoretiska undersökningar i fråga om bränsleförbrukning, vilka verkställdes av ingenjörsvetenskapsakademien, vore likaledes tillgängliga för allmänheten. Under sådana omständigheter funne kommittén — huru viktig ekonomisering med bränslet än vore ur nationalekonomisk synpunkt — att något behov icke föreläge av statens biträde åt landstingen för kontroll över deras värmeanläggningar. Att denna kontroll från början kommit till stånd, syntes hava berott på kristidens särskilda förhållanden, och kontrollen syntes icke hava varit avsedd såsom en bestående statlig organisation. Frågan huruvida en dylik kontroll, i den mån den ägde rum, borde ske utan ersättning till statsverket, syntes kommittén, att döma av de siffror socialstyrelsen meddelat, icke hava stor betydelse för vare sig stat eller landsting. Men kommittén kunde dock icke underlåta att framhålla, att det måste anses principiellt oriktigt att på antytt sätt lämna vissa kommuner ett understöd, som icke komme till synes i budgeten eller på annat sätt.

Statskontoret.

Statskontoret har i utlåtande den 19 augusti 1925 framhållit, att det synes vara i hög grad tveklaktigt, huruvida en utvidgning av statens bränsle-

kontrollerande verksamhet borde ske för tillgodoseende av de utav landstingsförbundet angivna önskemålen. Statskontoret bortsåge därvid icke från den nationalekonomiska betydelse, som ett anordnande av bränslekontroll vid samtliga landstingen tillhöriga eller av dem understödda inrättningar givetvis ägde, men med hänsyn till de besparingar i landstingens direkta och indirekta kostnader för bränsle, som därigenom kunde förväntas uppstå, syntes det dock kunna påfordras, att landstingen själva gäldade de utgifter, som kontrollen kunde komma att medföra. Statskontoret kunde icke finna, att statsverket genom brevet den 29 april 1921 givit någon utfästelse att för framtiden ombesörja bränslekontrollen för landstingens vidkommande. Därest emellertid ett visst antal landsting önskade få dylik kontroll ordnad genom statens medverkan och förbunde sig att, i överensstämmelse med vad socialstyrelsen alternativt föreslagit, betala statsverket de kostnader, som därigenom kunde uppstå, syntes statens medverkan till en sådan anordning böra lämnas.

Först sedan uppgift erhållits, i vad mån landstingen vore villiga ingå på en överenskommelse i denna riktning, syntes det enligt statskontorets uppfattning vara möjligt att med någon större tillförlitlighet bedöma den ökning av den redan för berörda verksamhet anställda personalen, som kunde anses erforderlig. Statskontoret ville dock redan här framhålla, att det knappast kunde anses nödvändigt att giva en av de för bränslekontrollen avsedda befattningshavarna ställning och avlöning såsom adjungerad ledamot. Ifrågavarande befattningshavares placering i lönegraden B 26 måste enligt statskontorets mening under alla förhållanden anses vara tillfyllest.

Med anledning av besparingskommitténs påpekande av att det, främst genom ångpanneföreningarna, funnes tillgång till god lokal bränslekontroll, har förbundsstyrelsen i skrivelse den 14 oktober 1925 erinrat om sitt förut gjorda uttalande om de dryga kostnader, som anlåtande av enskilda experter, särskilt i fråga om en *kontinuerlig* kontroll, skulle medföra för landstingen. Till stöd för berörda uppfattning har förbundsstyrelsen i nu förevarande skrivelse ytterligare framhållit följande:

Stockholms stad hade för kontrollen över vissa av stadens värmeanläggningar till vederbörande ångpanneförening betalat ett årligt arvode om 25,000 kronor. Dessa anläggningars bränslekostnad hade år 1924 utgjort vid pass 1,200,000 kronor, vadan kontrollarvodet sålunda belöpt sig till 2 % av bränslekostnaden, och detta fastän arbetet icke varit förenat med några resekostnader. Samtliga kostnader för socialstyrelsens bränslekontrollverksamhet för arbetsåret 1 juli 1922—30 juni 1923 hade åter — enligt vad socialstyrelsen framhållit i en till Kungl. Maj:t ställd skrivelse av den 12 augusti 1923 — uppgått till allenast 26,800 kronor, motsvarande 0.6 % av bränslekostnaden vid de kontrollerade anläggningarna. För det fall att den av styrelsen sålunda utförda kontrollen skulle hava utförts av ångpanneföreningarna skulle kostnaden därför enbart i fråga om de kontrollerade statsanläggningarna enligt företett anbud hava belöpt sig till 72,000 kronor. Då ångpanneföreningarna torde vara de enda privata organ, som vore tillräckligt rustade för att kunna omhändertaga ifrågavarande kontrolluppgift, torde de anförda siffrorna ovedersägligen bestyrka förbundsstyrelsens påstående, att kontrollens utövande under medverkan från enskilda firmor eller experter skulle ställa

Svenska
landstingsför-
bundets sty-
relse den 14
oktober 1925.

sig avsevärt dyrare än ett utnyttjande för ändamålet av den statliga organisationen. Kostnaderna skulle i själva verket komma att stiga till sådana belopp, att landstingens anslutning till en av privata firmor bedriven kontrollverksamhet med skäl kunde ifrågasättas. Härtill komme, att dessa ångpanneföreningar ofta anlätades för utarbetande av förslag till nyanläggningar och större förändringar vid landstingens värmecentraler. Ett av det bränslekontrollerande organets uppgifter vore emellertid att opartiskt granska sådana förslag, en uppgift som ej låte förena sig med en konkurrerande verksamhet på det konstruktiva området.

Under hänvisning till det anförda har förbundsstyrelsen framhållit, att landstingen, för det fall de ej kunde påräkna medverkan för utövande av bränslekontroll från statliga bränslekontrollorgans sida, endast torde kunna erhålla en sådan kontroll på det sätt att landstingen för ändamålet slöte sig samman och anställde särskilda tjänstemän, som helt finge ägna sig åt uppgiften i fråga. Anordnandet av en dylik organisation skulle dock enligt förbundsstyrelsen vara förenad med åtskilliga olägenheter. Härom yttrar förbundsstyrelsen:

Organisationen i fråga vore svår att åstadkomma, och det vore därvid alltid att befara, att ett flertal landsting, kanske just de, för vars inrättningar bränslekontrollen vore som mest behöfelig, skulle på grund av bristande intresse eller av kostnadsskäl underlåta att ansluta sig till organisationen. En dylik självständig bränslekontroll allenast för landstingens behov skulle också, helst om anslutning till densamma ej kunde påräknas från samtliga landsting, alltid komma att ställa sig avsevärt dyrare, än om kontrollen utövades i samband med kontrollen vid statens över hela landet spridda institutioner. Härtill komme, att en dylik landstingsorganisation, åtminstone till en början, icke kunde äga den resultatbringande erfarenhet, som nu förefunnes inom statsförvaltningen.

Gent emot besparingskommitténs uttalande om det principiellt oriktiga i att en statlig kontroll över landstingens bränsleanläggningar skulle ske utan ersättning till statsverket, varigenom åt vissa kommuner skulle lämnas understöd, som icke kunde till synes, har förbundsstyrelsen i huvudsak åberopat de skäl, socialstyrelsen i sitt förberörda utlåtande anført till förmån för alternativet med statlig bränslekontroll utan kostnader för landstingen. Härjämte har förbundsstyrelsen framhållit, att om man ville tillerkänna någon betydelse åt besparingskommitténs betänkligheter i angivet hänseende, dessa lätteligen torde kunna hävas på sådant sätt, att i riksstaten upptoges ett anslag till landstingen för bestridande av deras kostnader för bränslekontroll, vilket anslag sedan direkt kunde tagas i anspråk av den statliga institution, som skulle ombesörja sagda kontroll.

Förbundsstyrelsens förevarande skrivelse utmynnar i en hemställan om att nödiga åtgärder måtte, i enlighet med de av socialstyrelsen därför angivna riktlinjerna, vidtagas för att landstingen utan kostnader från deras sida måtte för flertalet dem tillhöriga anstalter kunna påräkna statsverkets bistånd vid utövande av kontroll över bränsleförbrukningen vid sina värmeanläggningar.

Genom brev den 21 maj 1926 har Kungl. Maj:t sedermera anbefallt socialstyrelsen att *dels* uppgöra detaljerat förslag i fråga om landstingens del-

tagande i kostnaden för kontroll genom statsverkets försorg över bränsleförbrukningen vid värmeanläggningar inom landstingen tillhöriga eller av dem understödda anstalter i huvudsaklig överensstämmelse med av styrelsen i förberörda utlåtande den 13 mars 1925 angivna riktlinjer, dels ock att — sedan samtliga landsting lämnats tillfälle att avgiva yttrande över berörda förslag, vilket yttrande bland annat borde innefatta förklaring huruvida landsting vore villigt att ikläda sig kostnad för kontroll av angiven beskaffenhet enligt i förslaget angivna grunder under minst tre kalenderår räknat från och med den 1 januari 1928 — till Kungl. Maj:t före angiven tidpunkt inkomma med det utlåtande med förslag i ämnet, som av omständigheterna syntes påkallat.

Den 9 oktober 1926 har socialstyrelsen inkommit med dylikt utlåtande jämte förslag.

Social-
styrelsen den
9 oktober 1926.

I detta utlåtande har socialstyrelsen till en början anmält, att styrelsen den 5 juli 1926 till samtliga landsting avlätit en skrivelse, däruti styrelsen, under åberopande av innehållet i nyssberörda brev, framställt förfrågan, huruvida vederbörande landsting vore villigt att från och med den 1 januari 1928 för tre år ikläda sig kostnad för kontroll av i samma brev antydd beskaffenhet, med rätt för statsverket att, om så funnes ändamålsenligt, igångsätta och debitera kontrollverksamheten från och med den 1 juli 1927.

I skrivelsen hade framhållits, att för det fall att samtliga landsting skulle ansluta sig till en sådan verksamhet, den årliga kostnaden av styrelsen beräknades till ett för varje landsting närmare angivet, efter folkmängden inom landstingsområdet den 1 januari 1925 uträknat belopp. Tillika hade påpekats, att verksamheten i fråga sannolikt icke torde komma att igångsättas, om ej ett mot hälften av rikets folkmängd svarande antal landsting förklarade sig beredda att delta i kostnaderna. Vid sådan partiell anslutning från landstingens sida komme emellertid den årliga ersättningen från vederbörande landsting att stegras och utgå med ett såsom maximum närmare angivet belopp.

Uti en vid förevarande utlåtande fogad tabell har styrelsen — med utgångspunkt från det förut omförmälda beloppet å 35,000 kronor för totalkostnaderna för bränslekontrollen å landstingsanstalter — angivit de lägsta och högsta belopp, som under nyss angivna förutsättningar skulle gäldas av de olika landstingen. Denna tabell ter sig på följande sätt:

Landstingsområde	Årlig kostnad		Landstingsområde	Årlig kostnad	
	lägst Kr.	högst Kr.		lägst Kr.	högst Kr.
Stockholms läns	1,750: —	2,300: —	Göteborgs o. Bohus läns	1,450: —	1,900: —
Uppsala	950: —	1,250: —	Älvsborgs	2,100: —	2,800: —
Södermanlands	1,300: —	1,700: —	Skaraborgs	1,700: —	2,250: —
Östergötlands	1,700: —	2,250: —	Värmlands	1,850: —	2,450: —
Jönköpings	1,600: —	2,100: —	Örebro	1,550: —	2,050: —
Kronobergs	1,100: —	1,450: —	Västmanlands	1,150: —	2,300: —
Kalmar norra	650: —	850: —	Kopparbergs	1,750: —	1,500: —
Kalmar södra	950: —	1,250: —	Gävleborgs	1,600: —	2,100: —
Gotlands	400: —	500: —	Västernorrlands	1,850: —	2,450: —
Blekinge	1,000: —	1,300: —	Jämtlands	950: —	1,250: —
Kristianstads	1,700: —	2,250: —	Västerbottens	1,300: —	1,700: —
Malmöhus	2,300: —	3,050: —	Norrbottens	1,300: —	1,700: —
Hallands	1,050: —	1,400: —			
Summa kronor				35,000: —	46,100: —

Av de svar som ingått från landstingen framginge, anför socialstyrelsen, att 11 landsting eller *Uppsala, Södermanlands, Jönköpings, Kronobergs, Gotlands, Hallands, Göteborgs och Bohus, Örebro, Västernorrlands, Jämtlands och Västerbottens läns* landsting avböjt att på angivna villkor ansluta sig till den ifrågasatta kontrollverksamheten. Fyra av dessa landsting, nämligen *Södermanlands, Göteborgs och Bohus, Gotlands och Hallands läns* landsting, hade därvid motiverat sitt ställningstagande. Motiveringarna vore av i huvudsak följande innehåll.

Södermanlands läns landsting ansåge det vara av stor betydelse, att den omförmälda bränslekontrollen ordnades genom statens försorg. I likhet med landstingsförbundets styrelse hölle dock landstinget före, att kostnaderna därför borde bestridas av statsverket, eftersom staten enligt brevet den 29 april 1921 principiellt åtagit sig att i den mån förhållandena sådant medgäve tillmötesgå landstingen i förevarande avseende.

Göteborgs och Bohus läns landsting hade, under återopande av förvaltningsutskottets motivering, förklarat sig icke vilja deltaga i kostnaderna för bränslekontrollen. Förvaltningsutskottet hade framhållit, att den kontroll av antytt slag, som under ett par år utövats genom socialstyrelsens värmetekniska avdelnings tjänstemän utan kostnad, varit till god nytta. Utskottet hade emellertid icke kunnat biträda principen, att landstingen skulle lämna bidrag till en del av en statsinstitutions kostnader. Ehuru det måste anses som en olägenhet, om kontrollen skulle upphöra, måste utskottet dock hemställa, att landstinget ville avslå framställningen.

Gotlands läns landsting hade beslutat förklara, att tinget, som hade dryga utgifter för andra ändamål, för närvarande icke kunde åtaga sig några kostnader för den ifrågasatta kontrollen.

Hallands läns landsting hade meddelat, att landstinget, som önskade ställa sig avvaktande, icke vore villigt att för det dåvarande ikläda sig kostnad för den ifrågasatta kontrollen.

Grunderna för den avisande hållning i frågan, som intagits av vissa av de övriga landstingen, har styrelsen ansett bliva belysta av vad som anförts uti vissa av de till vederbörande landsting avgivna utlåtandena i ämnet. Styrelsen har i huvudsak lämnat följande redogörelse för innehållet i berörda utlåtanden.

Jönköpings läns landstings förvaltningsutskott hade uttalat som sin uppfattning, att landstinget icke borde ikläda sig ifrågavarande förbindelse och de ganska avsevärda kostnaderna för den föreslagna kontrollen.

Västernorrlands läns landstings förvaltningsutskott hade föreslagit landstinget att icke bevilja det i ärendet äskade anslaget, medan åter samma landstings *allmänna utskott* ifrågasatt, att landstinget skulle besluta att ansluta sig till den av socialstyrelsen planlagda kontrollen.

Jämtlands läns landstings förvaltningsutskott hade uttalat, att behovet av ifrågasatt kontroll eller utredning om dylik kontroll för det dåvarande ej kunde anses vara så trängande, att anslag därför skulle behöva upptagas i landstingets stat.

Västerbottens läns landstings förvaltningsutskott hade, med avstyrkan av socialstyrelsens framställning, framhållit, att värmetekniska undersökningar verkställdes vid vissa av landstingets anläggningar efter avtal med privat firma, samt förordat, att vid behov nya sådana undersökningar måtte verkställas.

Örebro läns landstings förvaltningsutskott hade bland annat yttrat, att

kostnaderna för uppvärmning vore beroende på en mängd faktorer, på vilka utskottet ej närmare kunde ingå. Utskottet ställde sig tveksamt till värdet av den tilltänkta kontrollverksamheten. Då därtill komme, att under den treårsperiod, varom fråga vore, den största bränsleförbrukaren av landstingets anläggningar, länslasarettet, komme att undergå en genomgripande om- och tillbyggnad, funne utskottet sig för det dåvarande böra avstyrka landstingets anslutning.

Motiven för avslaget från de två återstående landstingen, eller *Uppsala* och *Kronobergs läns landsting*, kunde, yttrar socialstyrelsen, ej utläsas ur tillgängliga landstingshandlingar. Emellertid borde framhållas, att den av styrelsen tillämpade grunden för kostnadens fördelning mellan de olika landstingen efter folkmängden inom respektive landstingsområden särskilt för *Uppsala läns landsting* vidkommande skulle ställa sig mycket ogynnsam. Utginge man vid kostnadsfördelningen från de olika landstingens bränsle-kostnader, skulle anslutningskostnaden för *Uppsala läns landsting* i stället för nu föreslagna 950 kronor komma att utgöra 150 kronor. I viss mån skulle förhållandet bliva likartat beträffande *Kronobergs läns landsting*, för vilket kostnaden enligt sist antydda beräkningsgrund skulle sjunka till 850 kronor mot 1,100 kronor enligt beräkning av kostnaden enligt folkmängds-principen.

Av de 14 landsting, som förklarat sig villiga att ansluta sig till verksamheten, hade, anför styrelsen härefter, *Kalmar läns norra* ävensom *Värmlands läns landsting* gjort sitt deltagande beroende av att anslutning skedde från *samtliga* landsting.

Bland de återstående 12 landstingen hade enligt socialstyrelsen tre eller *Skaraborgs*, *Gävleborgs* och *Norrbottnens läns landsting* endast velat erlægga det lägsta av de bägge av styrelsen för varje landsting uppgivna beloppen. Övriga 9 landsting — eller *Stockholms läns*, *Östergötlands läns*, *Kalmar läns södra*, *Blekinge*, *Kristianstads*, *Malmöhus*, *Älvsborgs*, *Västmanlands* och *Kopparbergs läns landsting* — hade givit sin anslutning till verksamheten i enlighet med styrelsens framställning utan att därvid binda något villkor.

Sammanfattningsvis har socialstyrelsen angivit de olika landstingens ställning till socialstyrelsens förevarande förslag uti följande tabell:

<i>Beslut om anslutning</i> hade fattats	
utan förbehåll av	9 landsting
med förbehåll att kostnaden begränsades till lägsta anslutnings- avgiften av	3 »
med förbehåll av anslutning från samtliga landsting av	2 »
	<hr/>
	Summa 14 landsting

<i>Beslut att icke ansluta sig</i> hade fattats	
på grund av principiellt ställningstagande mot att ej staten bekostade kontrollen av	2 landsting
på grund av budgetära skäl av	3 »
på grund av andra eller icke angivna skäl av	6 »
	<hr/>
	Summa 11 landsting

Rörande resultatet av den sålunda utav socialstyrelsen på Kungl. Maj:ts uppdrag gjorda hänvändelsen till landstingen i förevarande hänseende har styrelsen därefter framhållit, att detsamma måste anses starkt understryka det berättigade i de av styrelsen i dess utlåtande den 13 mars 1925 framställda betänkligheterna mot att låta *landstingen själva* gälda de kostnader, som kontrollverksamhetens utsträckande till dem skulle medföra. Denna förutsättning för utökningen av verksamheten hade tydligen föranlett en avsevärd begränsning i anslutningen från landstingens sida.

Styrelsen erinrar härefter om den av styrelsen i nyss berörda utlåtande den 13 mars 1925 gjorda beräkningen beträffande den av den ifrågasatta utvidgade kontrollverksamheten betingade ökningen av kostnaderna för personal m. m. under förutsättning att den nuvarande kontrollen av lokaluppvärmda anläggningar samtidigt i regel upphörde. Denna kostnadsökning skulle såsom av det förut anförda framgå fördela sig på följande sätt:

Löner inklusive dyrtidstillägg	24,700 kronor
Resekostnader och diverse utgifter	10,300
	Summa 35,000 kronor

Styrelsen har vidare något närmare motiverat sin ståndpunkt att fördela landstingens andel i kostnaden för den utvidgade kontrollverksamheten efter folkmängdsprincipen. I detta hänseende ävensom beträffande möjligheten av att på grund av den begränsade anslutningen från landstingens sida något minska den tidigare beräknade ökningen av personalkostnaden har socialstyrelsen anfört följande:

Att utgå från bränslekostnaden i stället för från befolkningmängden inom de olika landstingsområdena kunde möjligen förefalla riktigare, men skulle i själva verket ej medföra en mera rationell fördelning, enär omfattande nyanläggningar vore under igångsättning eller under arbete och delvis komme att tagas i bruk inom en hel del län under den treårsperiod, den ifrågasatta verksamheten skulle omfatta. De uppgifter rörande bränslekostnaden, som komme att föreligga under tiden för verksamhetens bedrivande, komme därför att högst avsevärt skilja sig från de siffror rörande bränsleutgifterna, som nu funnes tillgängliga. En fullt tillfredsställande fördelningsgrund torde i själva verket ej kunna uppställas, men folkmängden inom landstingsområdena hade framför andra beräkningsgrunder den fördelen, att landstingen själva hade tillämpat densamma för fördelning av kostnaderna för den av svenska landstingsförbundet bedrivna verksamheten.

I sin förenämnda framställning till landstingen av den 5 juli 1926 hade styrelsen angivit, att delkostnaden för de olika landstingen komme att stegras vid partiell anslutning, dock högst med en tredjedel. Styrelsen hade därvid utgått *dels* från att personalen, vid en anslutning som understege 70 % av den totala, skulle kunna inskränkas med en *underinspektör* av de ifrågasatta två nya och det föreslagna *kanslibiträdet* å styrelsens bränsleavdelning, *dels ock* från att *reskostnader* och *diverse utgifter* borde beräknas direkt proportionella mot anslutningen. Berörda *personalbegränsning* skulle medföra en *minskning i löner inklusive dyrtidstillägg* med omkring 8,300 kronor. Huru den totala kostnadsökningen med hänsyn tagen därtill komme att växla med anslutningen, framginge av en såsom bilaga till förevarande skrivelse den 9 oktober 1926 fogad tabell.

Socialstyrelsen har härefter anført, att de två landsting — Kalmar läns norra och Värmlands läns landsting — som vid sin utfästelse gjort förbehåll om anslutning från samtliga landstings sida, för närvarande ej kunde medtagas i beräkningarna över en med landstingsmedel organiserad verksamhet. Nio av de övriga tolv landstingen vore för verksamhetens bedrivande villiga erlægga belopp intill den mot den minsta anslutningen svarande högsta avgiften, medan de tre återstående för ändamålet endast medgivit erläggande av det mot full anslutning svarande lägsta beloppet. Till förfogande skulle till följd därav — jämför förut angivna tablå sid. 27 — stå ett högsta belopp av 23,600 kronor. Summan av de lägsta anslutningsavgifterna för dessa tolv landsting belöpte sig till 19,000 kronor. Som folkmängden inom motsvarande landstingsområden utgjorde 54 procent av den totala, kunde kostnaden för verksamhetens bedrivande approximativt beräknas på sätt framginge av följande sammanställning:

Löner inklusive dyrtidstillägg	24,700 — 8,300 = 16,400 kronor
Resekostnader och diverse utgifter	0.54 · 10,300 = 5,600 »
	<u>Summa 22,000 kronor.</u>

På grund härav skulle, anför styrelsen, tillgängliga medel överskjuta behöfliga med (23,600 — 22,000) 1,600 kronor. Därest å andra sidan från samtliga landsting allenast minimiavgiften skulle utkrävas, skulle en brist av (22,000 — 19,000) 3,000 kronor uppstå. Om denna brist skulle utdebiteras på de nio landsting, som utan särskilt förbehåll anvisat medel för verksamheten, skulle fördelningen av utgifterna bliva den, som framginge av följande tablå:

Stockholms läns landsting	2,110 kronor
Östergötlands »	2,050 »
Kalmar läns södra »	1,160 »
Blekinge läns »	1,210 »
Kristianstads »	2,050 »
Malmöhus »	2,780 »
Älvsborgs »	2,540 »
Västmanlands »	1,390 »
Kopparbergs »	2,110 »
Skaraborgs »	1,700 »
Gävleborgs »	1,600 »
Norrbottnens »	1,300 »
	<u>Summa 22,000 kronor</u>

Även om verksamheten skulle helt bekostas med landstingsmedel, kunde sålunda de nio landsting, som utan särskilt förbehåll anslutit sig till verksamheten, bliva delaktiga av densamma till lägre avgifter, än de förklarar sig villiga att *högst* erlægga, detta tack vare deltagande av de tre landsting, vilka — ehuru utan villkor om full anslutning — endast vore villiga att erlægga minimiavgift. Det oaktat ansåge sig styrelsen emellertid böra uttala sina principiella betänkligheter mot att statsverket enligt förestående fördelningsplan skulle efter olika normer utkräva ersättning för en inom sär-

skilda landsting bedriven, likartad verksamhet. Ett dylikt missförhållande skulle emellertid enligt styrelsen kunna förekommas därigenom, att Kungl. Maj:t medgäve *samtliga ifrågavarande tolv landsting* att ansluta sig till den planerade verksamheten genom att erlægga *den mot full anslutning svarande, lägsta avgiften*. Som kostnaden för verksamhetens organisation och bedrivande vore så knappt beräknad, att en inskränkning däri måste anses helt utesluten, skulle *statsverket* då få komma att ikläda sig skillnaden mellan denna kostnad och summan av dessa avgifter eller vid ifrågavarande omfattning av anslutningen 3,000 kronor. De ekonomiska följder, ett sådant medgivande *för framtiden* skulle kunna komma att medföra, har styrelsen velat belysa genom följande sammanställning:

Anslutning i % av lands- tingsområdenas sammanlagda invånarantal	Kostnad för verksamhetens bedrivande Kr.	Landstingens bidrag Kr.	Statsverkets bidrag Kr.
50	21,550	17,500	4,050
55	22,065	19,250	2,815
60	22,580	21,000	1,580
65	23,095	22,750	345
70	31,910	24,500	7,410
75	32,425	26,250	6,175
80	32,940	28,000	4,940
85	33,455	29,750	3,705
90	33,970	31,500	2,470
95	34,485	33,250	1,235
100	35,000	35,000	0

I fråga om innebörden av nyss angivna förslag, i vad det avser fördelning mellan staten och landsting av kostnaden för en utvidgad bränslekontroll beträffande landstingsanläggningarna, har socialstyrelsen framhållit, att statsverket enligt detta förslag skulle med ett relativt ringa bidrag kunna förhjälpa landstingen att igångsätta en ur nationalekonomisk synpunkt mycket betydelsefull verksamhet, vilken vid anslutning från samtliga landstings sida skulle kunna bedrivas *enbart* med landstingsmedel. Då därtill komme att, även vid den begränsade anslutning, varom nu vore fråga, verksamheten likväl skulle komma att omfatta 62 % av den totala bränslekostnaden och statsverkets bidrag härvid endast utgöra 3,000 kronor, ansåge sig styrelsen böra förorda denna lösning av spörsmålet, för det fall att bedrivande av kontrollverksamheten i dess helhet med statsmedel ej kunde komma till stånd.

I fråga om förberörda, i styrelsens skrivelse till landstingen gjorda förbehåll om rätt för statsverket att igångsätta och debitera kontrollverksamheten redan från och med den 1 juli 1927 i stället för — såsom i Kungl. Maj:ts brev den 21 maj 1926 förutsatts — från och med ingången av år 1928 har styrelsen framhållit, att detta förbehåll uppställts för möjliggörande av att verksamheten skulle kunna begynna vid början av ett uppvärmningsår och tillämpning ske av samma tidsperiodindelning, som nu användes för de de årliga sammanställningarna rörande motsvarande verksamhet vid statens anläggningar.

Svenska landstingsförbundets styrelse har, med anledning av en från socialstyrelsens sida under hand verkställd förfrågan härutinnan, uttalat sig för det av socialstyrelsen senast förordade förslaget i fråga om fördelning mellan staten och landstingen av kostnaden för kontrollverksamhetens utvidgning för landstingens del. Med detta uttalande hade emellertid förbundsstyrelsen icke velat frångå sin tidigare angivna ståndpunkt, att staten rätteligen ensam borde bära berörda kostnad.

*Svenska
landstings-
förbundets
styrelse den
7 oktober
1926.*

Då jag nu går att taga ställning till den föreliggande frågan om utvidgning av socialstyrelsens bränslekontrollerande verksamhet, vill jag till en början betona, att jag i likhet med statskontoret icke kan finna, att staten genom bestämmelserna i förberörda brev den 29 april 1921 gjort någon utfästelse att för framtiden ombesörja bränslekontrollen för landstingens vidkommande. Det torde i sådant hänseende vara tillräckligt att hänvisa till ordalagen i nyssnämnda brev, enligt vilka uppdrag givits åt socialstyrelsen att, *i den mån förhållandena sådant medgiva*, på särskild framställning tillhandagå landstingen vid utövande av kontroll å bränsleförbrukningen inom dem tillhöriga anläggningar.

*Departement-
schefen.*

Föreligger sålunda enligt min uppfattning icke någon skyldighet för staten att i fråga om bränslekontrolls utövande fortfarande tillhandagå landstingen, än mindre att i vidgad omfattning bistå dem härutinnan, anser jag dock lämplighetskäl tala för att statsmakterna icke ställa sig avvisande gent emot tanken på statens bistånd till erhållande av en effektiv kontroll av bränsleåtgången vid de anläggningar, som ägas eller understödjas av landstingen. Det skulle nämligen vara av synnerligen stor betydelse, ej minst ur allmän ekonomisk synpunkt, om landstingen, av vilka de flesta för närvarande äro hårt skattetyngda, kunde genom en begränsning av anstalternas bränslekostnader erhålla en avsevärd lättnad i sina betydande utgifter för berörda anstalter. Förbundsstyrelsen synes mig hava tillfyllestgörande ådagalagt, att en bränslekontroll, anordnad antingen genom anlitan av privata experter eller genom en sammanslutning för ändamålet från landstingens sida, skulle ställa sig alltför dyrbar och därför måhända icke kunna anlitas av just de landsting, för vilka bränslebesparingen skulle hava den största betydelsen. Vid nu angivna förhållanden vill jag tillstyrka, att en utvidgning av socialstyrelsens bränslekontrollerande verksamhet i syfte att tillgodose landstingens behov i detta avseende får äga rum. Kostnaden härför borde enligt min uppfattning rätteligen helt drabba landstingen. Då emellertid, såsom av den i ärendet verkställda utredningen lär framgå, en dylik kontrollanordning icke lämpligen för närvarande kan komma till stånd uteslutande med bidrag från landstingens sida, finner jag mig med hänsyn till önskvärldheten ur förut angivna synpunkter av en sådan anordnings genomförande kunna förorda, att staten tills vidare i någon mån lämnar ekonomiskt bistånd därtill. I enlighet härmed anser jag mig kunna i huvudsak biträda det av socialstyrelsen framlagda förslaget till kontrollverksamhetens utvidgning, sådant detta förslag enligt nyss antydda riktlinjer

för kostnadens bestridande m. m. utformats i styrelsens utlåtande av den 9 oktober 1926. Detta förslag innebär, såsom av det föregående framgår, huvudsakligen, att bränslekontrollen skulle för landstingens del endast omfatta centraluppvärmda lasarett, tuberkulossjukhus, sinnesslöanstalter och dövtumskolor. De tolv landsting, som utan förbehåll om deltagande från samtliga landstings sida förklarar sig villiga att lämna bidrag, skulle erhålla anslutning till den planerade verksamheten mot erläggande av den enligt socialstyrelsens beräkningar i varje fall angivna *lågsta* — d. v. s., under förutsättning av anslutning från alla landsting, för kostnadens fullständiga täckande erforderliga — avgiften. De för verksamhetens bedrivande uppkommande kostnaderna skulle, i den mån desamma icke kunde bestridas genom landstingens på detta sätt bestämda avgifter, gäldas av staten. Statens direkta ekonomiska bidrag skulle sålunda endast vara av supplerande natur. — Anordningen bör uppenbarligen komma till stånd endast därest ifrågavarande landsting uttryckligen förbinda sig att under den avsedda treårsperioden lämna i det föregående angivna bidrag. Givetvis bör det stå andra landsting öppet att på motsvarande villkor ansluta sig till verksamheten.

Genomförandet av berörda förslag skulle, enligt vad socialstyrelsen anført, påkalla anställandet av viss ytterligare personal. Jämte de utgifter, som härmed bleve förenade, skulle förslaget realisera även medföra en stegring av de nu av bränslekontrollverksamheten föranledda resekostnaderna ävensom av utgifterna till diverse ändamål. Ökningen av personalen skulle enligt socialstyrelsens beräkningar draga en kostnad av 16,400 kronor, medan de ytterligare utgifterna för tjänsteresor m. m. syntes komma att belöpa sig till omkring 5,600 kronor. Den totala merkostnaden skulle således utgöra 22,000 kronor om året. Då landstingens årliga avgifter sammanlagt enligt nyssnämnda beräkningar skulle uppgå till 19,000 kronor, skulle följaktligen statens bidrag komma att uppgå till 3,000 kronor för år räknat. Vid uppgörande av berörda kalkyler har socialstyrelsen utgått från att en begränsning av kontrollverksamheten beträffande de statliga anläggningarna vidtogs till att hädanefter såsom regel endast omfatta de centraluppvärmda byggnaderna. Häremot finner jag på de av styrelsen anförda skäl intet vara att erinra. Statens årliga utgifter för nämnda ändamål synas mig emellertid under denna förutsättning icke behöva uppgå ens till det av socialstyrelsen beräknade beloppet. Till stöd för denna uppfattning får jag anföra följande.

Den av socialstyrelsen föreslagna ökningen av personalen skulle bestå i anställande av två icke-ordinarie befattningshavare, nämligen en tjänsteman med ställning såsom adjungerad ledamot hos styrelsen och med avlöning enligt lönegraden B 29 samt en tjänsteman med ställning motsvarande underinspektörs vid yrkesinspektionen. I likhet med statskontoret anser jag, att åt förstnämnde tjänsteman icke behöver givas en så hög löneställning som socialstyrelsen ifrågasatt, utan att en placering i 26:e lönegraden är tillfyllest. Mot förslaget om anställande av sistnämnde tjänsteman har jag icke någon erinran att framställa. Med hänsyn till de grunder, som jämlikt kungörelsen

den 26 juni 1925 (nr 356) från och med den 1 juli samma år gälla beträffande avlöningar för icke-ordinarie befattningshavare vid den centrala statsförvaltningen i allmänhet, lärer man emellertid i fråga om lönen till denne befattningshavare kunna räkna med ett något lägre belopp än det, varifrån socialstyrelsen uti sina kostnadskalkyler i förevarande hänseende utgått. Vid nu angivna förhållanden torde den sammanlagda lönekostnaden, inklusive dyrtidstillägg, för nämnda två befattningshavare icke komma att uppgå till högre belopp än i avrundat tal 14,500 kronor mot av socialstyrelsen härför uppskattat belopp av 16,400 kronor, allt för år räknat.

Socialstyrelsen har, såsom förut antytts, beräknat, att den årliga merkostnaden för tjänsteresor och diverse utgifter skulle uppgå till sammanlagt 5,600 kronor. Med hänsyn till att vid bifall till mitt förslag om placering i 26:e lönegraden av en av de förutnämnda två nya tjänstemännen denne befattningshavare skulle hänföras till en lägre rese- och traktamentsklass, än han skulle erhålla vid en löneplacering enligt socialstyrelsens förslag, torde nyssberörda merkostnad kunna uppskattas något lägre, förslagsvis till 5,000 kronor för år. Sammanläggas nyss angivna belopp å 14,500 kronor och 5,000 kronor, erhålles en totalsumma av 19,500 kronor mot den av socialstyrelsen beräknade å 22,000 kronor. Då landstingens bidrag enligt socialstyrelsens förslag skulle uppgå till sammanlagt 19,000 kronor, torde alltså statens utgift för den utvidgade bränslekontrollen för närvarande kunna begränsas till 500 kronor för år. Jag får emellertid här uttryckligen betona, att detta belopp — liksom övriga av mig angivna kostnadssiffror — givetvis är att betrakta såsom approximativt. Tydligen böra, utan avseende därå att landstingen komma att bestrida större delen av utgifterna för bränslekontrollen, de ifrågasatta nya tjänstemännen vara att anse såsom statsanställda och, i dyrtidstillägghänseende, helt statsavlönade. Det bör tilläggas, att nyssnämnda kostnadssumma är beräknad med hänsyn till nu gällande grunder för dyrtidstillägg. Därest de ändrade grunder i detta hänseende, som i statsverkspropositionen föreslagits, skulle bliva av riksdagen godkända, skulle statens kostnader för ändamålet ytterligare minskas.

Enligt socialstyrelsens beräkningar skulle kostnaderna för kontrollverksamheten vid viss ökning av anslutningen från landstingens sida stegras i förhållande till de nu uppskattade utgifterna, medan därefter minskning i kostnaderna åter skulle inträda i mån av anslutningens fortsatta ökning. Jag vill emellertid framhålla, att enligt min mening någon kostnadsökning för staten icke på något stadium av anslutningen torde bliva erforderlig. Den arbetsökning, som föranledes av stegring i antalet anslutna anstalter, lärer nämligen i icke obetydlig omfattning komma att motvägas därigenom att, då kontrollen under viss tid fungerat beträffande de först anslutna anstalterna, densamma av naturliga skäl lärer kunna göras mindre intensiv för dessa anstalter.

Med hänsyn bland annat därtill att av ordalagen i en del landstings beslut rörande delaktigheten uti förevarande kontrollverksamhet icke med tydlighet framgår, huruvida landstingen äro villiga att låta bidraget beräknas

redan från och med den 1 juli 1927, får jag föreslå, att kontrollverksamheten i fråga igångsättes först från och med ingången av år 1928. Vid bifall härtill lär statens bidrag till verksamheten, vilket bidrag synes böra beräknas falla på avlöningen åt de nya tjänstemännen och vid sådant förhållande lämpligen utgå från det extra anslaget till socialstyrelsens verksamhet, för budgetåret 1927—1928 icke komma att belöpa sig till högre belopp än omkring 250 kronor.

Vad slutligen angår redovisningen av de belopp, som landstingen skulle hava att erlægga för styrelsens bränslekontrollerande verksamhet i avseende å landstingen tillhöriga eller av dem understödda anstalter, lär det böra ankomma på Kungl. Maj:t att, efter riksräkenskapsverkets hörande, meddela föreskrifter därom.

Handläggning
inom social-
styrelsen
av ärenden,
av förädda av
sjukkasse-
reformen.

Tidigare har jag erinrat om att av Kungl. Maj:t till 1926 års riksdag framlagt förslag angående bland annat omorganisation av det frivilliga statsunderstödda sjukkasseväsendet icke blev av riksdagen bifallet utan att riksdagen hemställde om verkställande av utredning rörande en omorganisation av nysnämnda sjukkasseväsen enligt vissa riktlinjer.

Jag nämnde i samband därmed, att särskilda inom socialdepartementet tillkallade sakkunniga den 15 december 1926 avgivit betänkande med förslag till omorganisation av det frivilliga sjukkasseväsendet. Detta förslag är av i huvudsak följande innebörd.

De nuvarande sjukkassorna skulle införas under lagstiftningen om understödsföreningar. De kassor, som uppfyllde vissa krav i avseende å organisation, omfattningen av lämnad sjukhjälp m. m., skulle kunna av tillsynsmyndigheten vinna erkännande som *sjukkassor* och därmed erhålla rätt till statsbidrag efter i förhållande till de nu gällande väsentligt höjda grunder. Dylikt statsbidrag skulle, så vitt angår nu befintliga kassor, kunna meddelas flera kassor å en och samma ort, men på plats, där redan erkänd sjukka helt eller till huvudsaklig del fyller det syfte, som är ändamålet med nybildad förenings verksamhet, skulle erkännande som sjukka icke kunna lämnas den nya föreningen. Såsom ett särskilt slags sjukka skulle kunna erkännas så kallade *distrikts-sjukka*, varav endast en skulle få finnas inom vart och ett s. k. sjukkassemråde. Dessa distriktssjukka skulle hava till huvudsaklig uppgift att handhåva försäkringen under den längre sjukhjälpstid, som faller utanför den av sjukkassorna för närvarande vanligast tillämpade, alltför korta sjukhjälpstiden, ävensom att meddela försäkring för kostnader för läkar- och sjukhusvård. Dessutom skulle dessa distriktssjukka hava att obligatoriskt lämna moderskapshjälp åt anslutna medlemmar samt äga att medverka såsom organ för andra socialförsäkringsgrenar, nämligen olycksfallsförsäkringen och pensionsförsäkringen. De sakkunnigas förslag är avsett att träda i kraft den 1 januari 1928 men räknar med en övergångstid av två år.

På min hemställan har Kungl. Maj:t den 24 februari 1927 beslutit att till riksdagen avlåta proposition (nr 113) med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 29 juni 1912 (nr 184) om understödsföreningar samt proposition (nr 114) med förslag till förordning om erkända sjukka m. m. I dessa propositioner har Kungl. Maj:t framlagt förslag till omorganisation av det frivilliga sjukkasseväsendet i väsentlig anslutning till de sakkunnigas

förslag. Även Kungl. Maj:ts förslag är avsett att träda i kraft den 1 januari 1928, men övergångstiden är i detta förslag bestämd till fyra år.

Uti en den 7 mars 1927 dagtecknad promemoria har generaldirektören Huss lämnat närmare uppgift angående den ökning i personalkostnaderna i form av höjning av anslaget till socialstyrelsens verksamhet, som omorganisationen i fråga skulle kräva.

Innan jag redogör för innehållet i denna promemoria, ber jag emellertid få i korthet erinra om huru de särskilda arbetsuppgifter, som det för 1926 års riksdag framlagda förslaget till sjukkasereform antogs komma att medföra för socialstyrelsen, ansågos lämpligast bära vinna handläggning. Det i berörda hänseende framlagda förslaget återfinnes i den till förra årets riksdag avlåtna propositionen nr 214. Förslaget anslöt sig i stort sett till vissa av generaldirektören Huss i promemoria av den 11 mars 1926 härför angivna huvudgrunder.

Enligt dessa huvudgrunder skulle socialstyrelsens verksamhet såsom tillsynsmyndighet över sjukkasseväsendet under de närmaste åren uppdelas efter två linjer, den ena avseende det fortsatta arbetet med de redan registrerade kassorna samt understödsföreningarna och den andra genomförandet av nyorganisationen av sjukkasseväsendet.

Ehuru högsta ledningen och ansvaret för det med nyorganisationen förbundna arbetet skulle påvila socialstyrelsens chef, syntes det med hänsyn till arbetets omfattning och speciella beskaffenhet icke vara möjligt för chefen att utan åsidosättande av sina övriga ämbetsåligganden utöva en mera direkt ledning av ifrågavarande arbete och göra den kraftiga personliga insats, som erfordrades för arbetets framgångsrika bedrivande. Av huvudsakligen samma skäl syntes det ej heller vara lämpligt, att den, som uppehölle byråchefsbefattningen å styrelsens byrå för sjukkasseväsendet m. m. (tredje byrån), jämte sina ordinarie arbetsuppgifter skulle handhava ledningen av organisationsarbetet. Det ledande arbetet med avseende å nyorganisationen borde väsentligen anförtros åt en för tillfället anordnad beredning med, såsom chef, en på området fullt kvalificerad person, vilken kunde helt ägna sig åt detta arbete och borde åtnjuta en betydande grad av självständighet och handlingsfrihet i sin organiserande verksamhet. Denne skulle närmast under socialstyrelsens chef planlägga och dirigera nyorganisationen och utöva ledningen såväl av det därmed förbundna arbetet inom centralmyndigheten som av propaganda- och upplysningsverksamheten ute i orterna. Däremot skulle han vara befriad från att taga befattning med de ordinarie ärendena å sjukkasseyrån, vilka som vanligt skulle handläggas av tjänstförrättande byråchefen å nämnda byrå och i förekommande fall av den senare föredragas i styrelsen.

Vid den nämnde ledarens sida borde ställas några biträdande tjänstemän och experter med höga kvalifikationer, varjämte arbetet även syntes kräva anställandet av en del lägre befattningshavare. Vidare ansågs biträde av särskilt tillkallade sakkunniga bära i relativt stor omfattning anlitas.

I fråga om avlöningsförmånerna till de för omorganisationens genomförande sålunda föreslagna befattningshavarna ifrågasattes av chefen för socialstyrelsen, att för ledaren skulle beräknas ett arvode av 14,000 kronor, för dennes närmaste man — som skulle hava till huvuduppgift att handhava det personliga samarbetet med sjukkassornas representanter m. m. — ett arvode

av 11,000 kronor samt för två andra kvalificerade befattningshavare arvoden å respektive 9,000 och 6,000 kronor. Med beräkning av ett belopp å 20,000 kronor till arvoden och ersättningar till befattningshavare i övrigt samt till experter och mera tillfälliga sakkunniga ävensom övriga erforderliga utgifter skulle de med nyorganisationen av sjukkasseväsendet förbundna kostnaderna — frånsett dyrtidstillägg — alltså uppgå till 60,000 kronor.

Föredragande departementschefen fann det emellertid icke vara lämpligt att på sålunda föreslaget sätt räkna med ungefärliga arvodessummor för de mera kvalificerade befattningshavarna utan ansåg, att man redan från början borde avväga skäligen avlöningsbelopp till dessa arbetskrafter i anslutning till det allmänna avlöningsreglementets grunder.

I sådant avseende föreslog departementschefen, att den särskilde ledaren av omorganisationen borde givas ställning av byråchef på extra stat och sålunda placeras i lönegraden B 30 (begynnelselön 10,020 kronor). Ledarens närmaste man ansågs böra tilldelas en löneställning såsom tjänsteman å extra stat med placering i lönegraden B 28 (begynnelselön 9,060 kronor). De två övriga kvalificerade befattningshavarna syntes böra placeras såsom tjänstemän å extra stat med placering i lönegraderna B 24 och B 21 (begynnelselöner 7,212 respektive 6,048 kronor). Med hänsyn till att den förordade reduceringen i avseende å ersättningarna till de mera kvalificerade arbetskrafterna kunde komma att medföra ökat behov av experter och sakkunniga, föreslog departementschefen, att det för bland annat sistnämnda ändamål ifrågasatta beloppet å 20,000 kronor måtte höjas till 25,000 kronor. Enligt det av departementschefen framlagda förslaget skulle sålunda kostnaderna för de nya befattningshavarna å extra stat uppgå till sammanlagt 32,240 kronor och övriga kostnader till 25,000 kronor, i följd varav totalkostnaden skulle bliva 57,340 kronor, frånsett dyrtidstillägg.

Vad departementschefen förordat i berörda hänseende vann enligt nämnda proposition nr 214 Kungl. Maj:ts bifall. Emellertid blev, såsom förut anförts, det för 1926 års riksdag framlagda förslaget till omorganisation av sjukkasseväsendet icke av riksdagen antaget. På grund härav ingick naturligen riksdagen icke heller på någon prövning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag rörande den av sjukkassereformens genomförande betingade ökningen av socialstyrelsens personal (riksdagens skrivelse nr 339 år 1926).

*P. M. av
chefen för
socialstyrelsen.*

I den nu föreliggande promemorian från generaldirektören Huss har denne framhållit, att i jämförelse med den år 1926 ifrågasatta sjukkassereformen det nu föreliggande förslaget i dylikt avseende kunde anses innebära å ena sidan en lindring och å andra sidan en stegring i fråga om den på socialstyrelsen såsom tillsynsmyndighet ankommande bördan av omorganisationsarbetet. I förstnämnda hänseende kunde sålunda framhållas, att förutsättningen för reformen icke såsom enligt fjolårets förslag vore en omgestaltning av praktiskt taget hela den nuvarande sjukkasserörelsen utan att förslaget tvärtom innebure, att det stora flertalet sjukkassor skulle kunna — låt vara efter utbildning på viktiga punkter av sina stadgar — inpassas i det nya systemet.

Men å andra sidan komme tillsynsmyndighetens arbete att i hög grad utökas genom uppgiften att medverka vid organiserandet av distriktssjuk-kassorna, varvid det ju bland annat gällde att införa en i stort sett ny sjuk-hjälpsform (sjukvårdsförsäkringen).

De nya eller väsentligt ökade förvaltningsuppgifter, som i och för genom-förande av den nu föreslagna lagstiftningen om sjukkassor skulle åvila till-synsmyndigheten, hava därefter i promemorian närmare angivits. Av de så-lunda angivna uppgifterna må här nämnas följande:

1) Utarbetandet av författningar, cirkulär, formulär o. d. (såsom kungörelser, cirkulär och formulär av skilda slag; villkoren och sättet för vinnande av erkännande som sjuk-kassa, formulär för dylik ansökan samt för ansökan om statsbidrag med tillhörande bilagor, statistiska och andra formulär såsom rörande bokföring m. m. ävensom normalstadgar jämte anvisningar och för-klaringar samt normaltariffer för erkänd sjuk-kassa).

2) Upplysningsarbete, såväl skriftligen som muntligen — till icke ringa grad under resor till skilda delar av landet.

3) Nyregistrering som understödsföreningar av samtliga nuvarande regi-strerade sjuk-kassor, vilka önska fortsätta verksamheten vare sig som erkända eller icke, samt övervakande av övriga sjuk-kassors likvidation.

4) Ärenden rörande erkännande som primärsjuk-kassa.

5) Medverkan vid organisationen av distriktssjuk-kassorna särskilt med hänsyn till verksamhetsområdenas utformning samt fastställande av omfånget av den sjukpenningförsäkring, som må av dylik kassa utövas.

6) Förande — vid sidan av understödsföreningsregistret — av en särskild förteckning över erkända sjuk-kassor (med bilagor, innefattande bland annat uppgifter angående rikssjuk-kassornas samtliga lokalavdelningar).

7) Medverkan vid och övervakande av överlåtelseinstitutets (understöds-föreningslagen 61 och 68 §§) tillämpning.

8) Handläggning av frågor om statsbidrag åt sjuk-kassor.

9) Prövning om sjuk-kassa må åtaga sig verksamhet för annan social inrättning.

10) Eventuella revisioner och inspektioner.

Såsom exempel på vad särskilt prövningen av frågan om erkännande som distriktssjuk-kassa innebure, har i promemorian framhållits, att dit hörde bland annat: a) prövning av verksamhetsområdets lämplighet; b) prövning av den sökande sjuk-kassans kvalifikationer för uppdraget; c) beräkandet av avgifterna; samt d) formell granskning av stadgarna.

Beträffande rikssjuk-kassorna komme därtill särskilt frågan om lokalavdel-nings upprättande, deras verksamhetsområden m. m.

Om det nu föreliggande reformförslaget gällde — yttras i promemorian vidare — i icke mindre grad än om fjolårets, att arbetet med dess genom-förande delvis måste bliva av mycket grannlaga natur. Med de starka mot-sättningar, som i viktiga hänseenden för närvarande gjorde sig gällande inom sjuk-kasserörelsen, krävde tillsynens handhavande dessutom på en gång både smidighet och fasthet. Härtill komme, att handläggningen av hit-hörande ärenden, enligt vad erfarenheten visat, icke alltid kunde ske i den strikt formella ordning, gällande författningar föreskreve. Härom anföres följande:

De råd och upplysningar rörande såväl stadgarnas avfattning som verk-samhetens inrättande, som det jämlikt 93 § sjuk-kasselagen åläge tillsyns-

myndigheten att meddela och varigenom ärendena oftast bleve i sak avgjorda, kunde t. ex. endast mera undantagsvis beslutas efter vederbörlig föredragning. I mycket stor utsträckning meddelades dylika råd och upplysningar direkt genom den befattningshavare, vilken handläggningen av sjukkasseärenden ålåg, ofta under muntliga överläggningar å ämbetsrummet eller under tjänstesor eller andra tjänsteförrättningar (deltagande i sammanträden o. d.).

Beträffande utförandet inom socialstyrelsen av de med den nu ifrågasatta sjukkassereformens genomförande föranledda arbetsuppgifterna har generaldirektören Huss framlagt en organisationsplan av i huvudsak följande innehåll.

En uppdelning på tvenne linjer av tillsynsmyndighetens arbetsuppgifter syntes förra året ur flera synpunkter vara den lämpligaste utvägen i betraktande särskilt därav att det ju då gällde en kort övergångsperiod, under vilken omorganisationsarbetet måste bliva mycket omfattande och forcerat. En dylik klyvning innebure emellertid alltid även vissa obestridliga olägenheter. Dessa olägenheter skulle starkare göra sig gällande, då det gällde en omorganisation enligt de nu framlagda grundlinjerna, där flertalet av de nuvarande sjukkassorna åtminstone tillsvidare tänktes med i allt väsentligt oförändrad organisation ingå i det nya systemet. Det vore utan vidare klart, att dessas registrering som understödsföreningar samt omläggningen och nydaningen under sådana förhållanden måste förlöpa icke blott parallellt utan i oupplösligt samband med varandra. Formellt sett vore visserligen registreringen (som understödsförening) och erkännandet (som sjukkassa) skilda rättshandlingar. Men i verkligheten vore det ju endast fråga om en och samma sak. Registreringen måste visserligen i tiden föregå erkännandet, men detta senare utgjorde i verkligheten det väsentliga, för vars ernående registreringen behöfdes. Det vore vid sådant förhållande klart, att arbetet i och för omläggningen måste betraktas som ett helt och att också förvaltningsarbetet såsom sådant borde så vitt ske kunde sammanhållas och ledas efter enhetliga linjer.

Den ur dessa och andra synpunkter mest ändamålsenliga lösningen av problemet vore därför otvivelaktigt, att *planläggningen och ledningen närmast under verkets chef av hela omorganisationsarbetet anförtroddes åt den befattningshavare, byråchefen å tredje byrån*, till vars ämbetsuppgift bland annat sjukkassefrågorna redan nu hörde. Uppenbart vore emellertid, att detta i sin ordning förutsatte, att han samtidigt erhöle en viss lindring i fråga om handläggningen av det ordinarie förvaltningsarbetet. För att möjliggöra den här ifrågasatta anordningen skulle det sålunda bliva nödvändigt att befria honom från mängden av mera löpande och smärre förvaltningsuppgifter och överlämna dessas handläggning åt andra befattningshavare med direkt föredragningsskyldighet. Till ärenden, vilkas handläggning på detta sätt kunde överlämnas åt extra föredragande, syntes särskilt kunna hänföras frågan om statsbidrag — utom sådana, då vägran av bidraget kunde ifrågakomma och vilka fortfarande skulle ankomma på den ordinarie föredragandens handläggning — frågor om stadgeändringar av mera enkel beskaffenhet, frågor om anteckning i registret om ändringar i styrelsernas sammansättning m. m. För att möjliggöra en mera snabb och omedelbar handläggning av bland annat frågor rörande upplysningar och råd, inspektioner m. m. torde måhända sedermera i annat sammanhang böra upptagas frågan om ändring i den för styrelsen gällande instruktionen.

En anordning av omorganisationsarbetet efter sålunda angivna riktlinjer torde, framhåller generaldirektören Huss, vara bäst ägnad att gagna sjukkasseevrensamt samt att i största möjliga utsträckning förebygga eller utjämna eventuellt framträdande motsättningar och åvägbringa en harmonisk samverkan olika sjukkasseeorganisationer emellan till uppnående av gemensamma mål. En given fördel med denna anordning vore slutligen, att hela arbetet för sjukkasseeväsendet och dess utveckling på detta sätt kunde ledas efter fullt enhetliga linjer och att en eljest knappast helt fränkomlig osäkerhet undvekes.

Även nr kostnadssynpunkt har generaldirektören Huss ansett den här skisserade organisationsplanen vara att föredraga framför den föregående år ifrågasatta. Härutinnan har han i promemorian anført i huvudsak följande:

Ett arvode — jämförligt med tidigare föreslaget — åt *ledaren* erfordrades icke. Däremot syntes det skäligt, att han med hänsyn till den betydande ökning av arbetsböda och ansvar, som omorganisationen komme att medföra, erhöles ett tillägg till sin avlöning såsom byråchef, förslagsvis 2,000 kronor per år.

Med den nu föreslagna planläggningen av arbetet syntes det vidare möjligt att begränsa *antalet* under övergångstiden behövliga *särskilda befattningshavare* — fränsett befattningshavare i biträdesgraden ävensom experter och tillfälliga sakkunniga — till inalles *tre*. Av dessa skulle en — i likhet med vad föregående år förutsattes — vara ledarens närmaste man med uppgift att mera direkt ägna sig åt omorganisationens tekniska genomförande och särskilt åt det personliga samarbetet med sjukkasseeornas representanter m. m. Med de personliga och andra kvalifikationer, som uppgiftens fullgörande med nödvändighet torde kräva, syntes det visserligen tveksamt, huruvida det överhuvudtaget bleve möjligt att med den av Kungl. Maj:t föregående år för denne befattningshavare föreslagna placeringen såsom tjänsteman å extra stat i lönegraden B 28 erhålla en för uppdraget fullt lämplig person. Under förutsättning emellertid att frågan nu ordnades efter här angivna riktlinjer, syntes dock denna anordning kunna bliva tillfyllestgörande. I överensstämmelse med vad av Kungl. Maj:t förra året föreslagits syntes de övriga båda befattningshavarna böra placeras såsom befattningshavare å extra stat i lönegraderna B 24 och B 21.

Kostnaderna för här senast nämnda tre befattningshavare skulle sålunda, fränsett dyrtidstillägg och eventuella löneklassuppflyttningar, uppgå till (9,060 + 7,212 + 6,048) 22,320 kronor per år. Jämte det ifrågasatta tillägget å 2,000 kronor till byråchefens ordinarie lön skulle då kostnaden för samtliga fasta kvalificerade arbetskrafter belöpa sig till 24,320 kronor för år.

Arvoden och ersättningar till befattningshavarna i övrigt samt till experter och mera tillfälliga sakkunniga ävensom övriga erforderliga utgifter hava i promemorian — i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts i förenämnda proposition nr 214 till 1926 års riksdag framlagda förslag — ansetts kunna uppskattas till 25,000 kronor.

I anslutning härtill hava samtliga kostnader för omorganisationen — fränsett dyrtidstillägg, löneförhöjningar, resekostnads- och traktamentsersättningar samt expenser — i promemorian upptagits till (24,320 + 25,000) 49,320 kronor eller i avrundat tal 50,000 kronor.

Slutligen har generaldirektören Huss framhållit, att han i sin föregående år avgivna framställning utgått från det sannolika behovet av arbetskrafter för i genomsnitt hela övergångstiden. Det vore emellertid givet, att behovet kunde komma att växla något under olika tider. Att döma av erfarenheten från den förra sjukssereformens genomförande syntes man kunna antaga, att arbetet bleve särskilt pressande under det första och det sista av de fyra övergångsåren, alltså 1928 och 1931. Under de båda mellanliggande åren syntes åter till gengäld större uppmärksamhet i stället böra ägnas åt upplysningsverksamheten ute i orterna. Denna verksamhet måste nämligen sannolikt stå i någon mån tillbaka under det första året, då arbetet måste koncentreras framför allt på organisationen av de kassor, som redan från början bleve färdiga med sin ombildning. Det gällde ju att i främsta rummet söka organisera distriktssjukassorna, vilka vore på sätt och vis en förutsättning för hela systemet. Vad särskilt beträffade tiden 1 juli—31 december 1927, då lagstiftningen ännu icke trätt i kraft, skulle därunder själva det grundläggande organisationsarbetet utföras med allt vad därtill hörde, såsom utarbetandet av författningar, cirkulär och formulär m. m., fastställande av normalstadgar och normaltariffer m. m. Härtill komme en sannolikt mycket betydande såväl skriftlig som muntlig upplysningsverksamhet. Det vore nämligen redan nu klart, att åtskilliga sjukassor vore beredda att omedelbart efter lagstiftningens eventuella antagande sätta igång med omlägningsarbetet för att redan med 1928 års ingång kunna övergå till den nya ordningen.

*Allmänna
civilförvalt-
ningens
lönenämnd.*

I utlåtande den 9 mars 1927 har allmänna civilförvaltningens lönenämnd yttrat sig beträffande det ifrågasatta tilläggsarvodet till byråchefen å socialstyrelsens tredje byrå i dennes egenskap av ledare, närmast under verkchefen, av omorganisationsarbetet. Härvid har lönenämnden anfört:

Lönenämnden ville erinra, hurusom Kungl. Maj:t tidigare i vissa fall, med stöd av i gällande avlöningsreglementen meddelade bestämmelser rörande särskild gottgörelse för fullgörande av visst uppdrag eller arbete, som kunde anses falla utom tjänstemannens vanliga tjänstutövning, medgivit, att dylik gottgörelse finge, efter uppdragets eller arbetets avslutande, till vederbörande tjänsteman utanordnas. Sälunda hade exempelvis genom Kungl. Maj:ts beslut den 20 juni 1924 föreskrivits, att till byråchefen i generalpoststyrelsen J. Döss skulle, såsom ersättning för organisationsarbete i samband med postsparbankens inordnande i postverket, utbetalas en gratifikation av 3,000 kronor.

I likhet med chefen för socialstyrelsen ansåge lönenämnden skäligt, att ledaren av det arbete för nyorganisation av det frivilliga sjukkasväsendet, vedaren nu vore fråga, finge komma i åtnjutande av särskild gottgörelse — utöver honom såsom byråchef tillkommande lön — för det ökade arbete och ansvar, som genomförandet av sagda nyorganisation komme att för honom medföra. I betraktande av att berörda arbete vore avsett att fortgå under ett antal år framåt, torde det ock i föreliggande fall få anses lämpligt, att beslut om dylik gottgörelse i förväg meddelades. Då emellertid det ifrågasatta tilläggsarvodet skulle komma att utgå från det för varje budgetår anvisade extra anslaget för upprätthållande av socialstyrelsens verksamhet, syntes arvodet lämpligen böra bestämmas allenast för ett budgetår i sänder;

och torde därvid i fråga om arvodets belopp hänsyn böra tagas till storleken av den arbetsbörda, som under det budgetår, ersättningen avsåge, kunde beräknas komma att åvila ledaren av ifrågavarande nyorganisation.

Mot tilläggsarvodets bestämmande för budgetåret 1927—1928 till i promemorian föreslagna 2,000 kronor syntes lönenämnden intet vara att erinra.

Innan jag ingår på ett bedömande av de från socialstyrelsens sida gjorda beräkningarna rörande ökade personalkostnader för genomförande av den föreslagna omorganisationen av den frivilliga sjukförsäkringen, ber jag få redogöra för storleken av den personal, som för närvarande finnes anställd å styrelsens byrå för sjukkasväsendet m. m. (tredje byrån). Denna personal utgöres av följande befattningshavare: Departements-
chefen.

<i>Ordinarie:</i>	Lönegrad
1 byråchef	B 30
1 sekreterare (med försäkringsteknisk kompetens)	B 24
1 aktuarie (med juridisk kompetens)	B 21
1 kansliskrivare	B 11
2 kanslibiträden	B 7
3 kontorsbiträden	B 4
 <i>Extra ordinarie:</i>	
1 förste amanuens (med försäkringsteknisk kompetens, för närvarande ej tillsatt)	18
1 förste amanuens (för det statistiska arbetet)	16
2 andre amanuenser (en med juridisk kompetens och en för det statistiska arbetet)	15
3 e. o. kontorsbiträden	4
1 e. o. skrivbiträde	2

Det torde vara uppenbart, att den föreslagna omorganisationen på ifrågavarande område kommer att under de närmaste åren kräva ett omfattande arbete och sålunda medföra en betydande ökning av den arbetsbörda, som nu påvilar styrelsen i egenskap av tillsynsmyndighet över sjukkasväsendet. De uppgifter, som i avseende härå meddelats i det föregående, torde giva en tydlig uppfattning därom.

Den i förevarande promemoria framlagda planen rörande handhavandet av de å socialstyrelsen ankommande uppgifterna för omorganisationen skiljer sig från den föregående år framlagda huvudsakligen däri, att ledningen närmast under socialstyrelsens chef skulle åvila byråchefen å tredje byrån. Jag finner detta förslag innebära en lycklig lösning, då på detta sätt goda utsikter torde finnas för att hela arbetet beträffande sjukkasväsendet och dess utveckling kommer att ledas efter enhetliga linjer.

Med hänsyn till det på samma gång självständiga och ansvarsfulla som betydligt ökade arbete, som vid en sådan anordning skulle komma att åvila nämnde byråchef, anser jag, i likhet med allmänna civilförvaltningens lönenämnd, det vara rimligt, att denne härför kommer i åtnjutande av särskild gottgörelse utöver den ordinarie lönen. Emellertid synes det mig knappast

vara lämpligt att bestämma storleken av ett dylikt tilläggsarvode, innan ännu omfattningen av den väntade ökningen i byråchefens arbetsbörda kan närmare bedömas. Å andra sidan finner jag, då övergångstiden är så lång som fyra år, det vara obilligt att först efter denna tids utgång bestämma arvodets storlek. Saken synes mig lämpligen kunna ordnas på sådant sätt, att Kungl. Maj:t mot slutet av varje budgetår får med hänsyn tagen till föreliggande omständigheter fastställa den särskilda ersättningens belopp. Medel för ändamålet torde böra bestridas från socialstyrelsens extra anslag, vilket alltså bör avvägas med hänsyn härtill. För budgetåret 1927—1928 synes mig, i anslutning till vad lönenämnden föreslagit, böra för ändamålet tillägg vidare beräknas ett belopp av 2,000 kronor.

Jag vill i detta sammanhang framhålla, att även vid bifall till vad jag nu föreslagit i fråga om särskild gottgörelse till chefen för sjukkassebyrån för ifrågavarande organisationsarbete omorganisationens genomförande enligt av mig förordade linjer kommer att kräva ej oväsentligt mindre kostnad än som skulle följa av det av Kungl. Maj:t förra året framlagda förslaget, enligt vilket ledningen av omorganisationen skulle handhavas av en byråchef å extra stat. — Vid den nu föreslagna anordningen torde nämligen, på sätt förutsatts, byråchefen å styrelsens tredje byrå böra befrias från handläggningen av en del löpande förvaltningsuppgifter, vilka lämpligen kunna fördelas på andra befattningshavare å nämnda byrå.

Mot den ifrågasatta förstärkningen av den kvalificerade personalen å socialstyrelsens sjukkassebyrå har jag icke någon erinran att framställa. Ifrågavarande befattningshavare torde alltså till antalet böra bliva tre och erhålla ställning av tjänstemän å extra stat med placering, chefens närmaste man i lönegraden B 28 och de två övriga befattningshavarna i lönegraderna B 24 och B 21. Arvoden och ersättningar till befattningshavare i övrigt samt till experter och mera tillfälliga sakkunniga ävensom övriga erforderliga utgifter torde vidare i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts föregående år framställda, i förevarande promemoria nu upptagna förslag böra beräknas till ett sammanlagt årsbelopp av 25,000 kronor. Vid bifall till vad jag här förordat skulle den totala kostnaden för handhavande inom socialstyrelsen av omorganisationsarbetet, på sätt i det föregående närmare angivits, uppgå till i avrundat tal 50,000 kronor mot i runt tal 57,000 kronor enligt Kungl. Maj:ts förslag föregående år — i bägge fallen fränsett dyrtidstillägg och eventuella avlöningsförstärkningar för vederbörande personal. I likhet med vad föregående år föreslogs, förutsätter jag vid den nu föreliggande beräkningen, att rese- och traktamentsersättning till de för omorganisationen anställda befattningshavarna skola liksom för styrelsens övriga tjänstemän utgå från femte huvudtitelns allmänna anslag till rese- och traktamentspenningar samt att de expenser, som komma att påkallas av arbetet med omorganisationen, skola gäldas av samma huvudtitels allmänna anslag till skrivmaterialier och expenser, ved m. m.

Vid bifall till vad jag här förordat skulle alltså anslaget till socialstyrelsens verksamhet för budgetåret 1927—1928 höjas med ett belopp av 50,000 kronor.

Emellertid torde även en del utgifter för handläggning av sjukkasseärenden inom socialstyrelsen, vilka utgifter hittills bestritts från annat håll, hädanefter lämpligen böra utgå från nyssnämnda anslag.

I skrivelse den 27 september 1922 framlade socialstyrelsen förslag om anställande å styrelsens byrå för sjukkasseväsendet m. m. av en extra sekreterare med juridisk kompetens.

Med anledning härav anförde departementschefen i 1923 års statsverksproposition, femte huvudtiteln, punkten 12, att av styrelsens utredning i ämnet syntes framgå, att anställande av ytterligare arbetskraft å denna byrå vore önskvärt särskilt för möjliggörande av en mera omfattande inspektion och revision av sjukkassornas verksamhet och räkenskaper. Men med hänsyn till nödvändigheten att under rådande förhållanden så mycket som möjligt begränsa personalen inom de centrala ämbetsverken, ansåge departementschefen sig icke kunna förorda styrelsens ifrågavarande förslag. Skulle någon förstärkning av byråns arbetskrafter visa sig ofrånkomlig, syntes Kungl. Maj:t, så vida icke riksdagen gjorde någon erinran däremot, jämväl framdeles kunna, på sätt under år 1922 ägt rum, från femte huvudtitelns reservationsanslag till extra utgifter anvisa medel, beräknade efter högst 5,000 kronor för år, till viss revision av sjukkassornas räkenskaper.

Det sålunda gjorda uttalandet föranledde icke någon erinran från riksdagens sida.

Med hänsyn till föreliggande behov har Kungl. Maj:t sedermera för varje budgettermin genom särskilda brev från nyssnämnda anslag till extra utgifter ställt till socialstyrelsens förfogande ett belopp av högst 5,000 kronor till förstärkning av styrelsens arbetskrafter för viss revision av sjukkassornas räkenskaper.

Enligt vad socialstyrelsen meddelat, kommer — oberoende av den av organisationen av sjukkasseväsendet föranledda personalökningen — ett varaktigt behov av medel till nyss angivna ändamål alltjämt att föreligga. Vid sådant förhållande synes i fortsättningen denna personalkostnad böra utgå från det extra anslaget till socialstyrelsens verksamhet, vilket anslag för detta ändamål bör ökas med 5,000 kronor.

Den totala kostnaden — i händelse av bifall till vad jag föreslagit i fråga om socialstyrelsens sjukkassebyrå — torde alltså för nästa budgetår beräknas till 55,000 kronor.

Sedan ett flertal år tillbaka har i riksstaten uppförts ett extra anslag till sakkunnigt biträde hos socialstyrelsen för ärenden rörande alkoholistvården med ett belopp av 3,600 kronor.

I anslutning till vad jag vid min preliminära anmälan till årets statsverksproposition av nu förevarande ärende anfört, torde det för vinnande av budgetteknisk förenkling vara lämpligt, att utgifterna till nyss angivna ändamål hädanefter bestridas från det extra anslaget till socialstyrelsens verksamhet. Sistnämnda anslag skulle alltså vid bifall härtill för nästa budgetår höjas med 3,600 kronor.

Sakkunnigt
biträde hos
socialstyrelsen
för ärenden
rörande
alkoholist-
vården.

Social-
fullmäktige
och sociala
rådet.

Jag torde nu få till närmare behandling upptaga de förslag i fråga om socialfullmäktige och sociala rådet, vilka, på sätt tidigare antytts, blivit framlagda i det av särskilda inom finansdepartementet tillkallade sakkunniga avgivna betänkandet angående fullmäktigssystemet inom statsförvaltningen m. m.

Vad då först angår *socialfullmäktige*, torde jag till en början böra i korthet redogöra för deras ställning och verksamhet.

Den första för socialstyrelsen utfärdade *instruktionen* av den 8 november 1912 (nr 268), som trädde i kraft den 1 januari 1913, innehöll i fråga om socialfullmäktige följande bestämmelser:

Vid behandling av vissa frågor skulle styrelsen förstärkas med *två socialfullmäktige*, av vilka *en* skulle vara *representant för arbetsgivare* och *en representant för arbetare*. Socialfullmäktige skulle för meddelande av upplysningar och råd samt deltagande i överläggning kallas att närvara vid föredragning inom socialstyrelsen av ärenden, som avsåge styrelsens organisation och vore av större betydelse, ävensom av frågor av synnerlig vikt eller större principiell innebörd inom någon av ärendesgrupperna arbetsmarknaden, förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare eller arbetarskydd. Fullmäktige kunde ock kallas att närvara vid föredragning av annat ärende, vars avgörande styrelsens chef ansåge böra ske i fullmäktiges närvaro. Vore ärende av beskaffenhet, att socialfullmäktige därom borde höras, så brådskande, att fullmäktige icke hunne tillkallas, skulle beslutet anmälas vid närmast därpå följande sammanträde, i vilket fullmäktige deltog. Det skulle åligga socialfullmäktig att, om hans mening avvike från det fattade beslutet, låta till protokollet anteckna denna sin avvikande mening. Socialfullmäktige skulle förordnas av Kungl. Maj:t för en tid av tre år.

Den nu gällande instruktionen för socialstyrelsen utfärdades den 30 juni 1920 (nr 544; ändrad 1921 nr 769 och 1925 nr 233) och har länt till efterrättelse från och med den 1 juli 1920. Omförmälda bestämmelser i 1912 års instruktion om socialfullmäktige äro i sak oförändrade.

Alltsedan socialstyrelsen inrättades, hava socialfullmäktige åtnjutit arvode, som under åren 1913—1916 utgått med 1,000 kronor och därefter med 2,000 kronor, för år räknat. I allmänna resereglementet av den 18 juni 1925 hava socialfullmäktige upptagits i rese- och traktamentsklass I B.

I detta sammanhang torde jag få erinra om att uti den vid 1926 års riksdag av herr Anderson i Linköping m. fl. inom andra kammaren väckta motionen nr 53 — vilken motion ligger till grund för riksdagens begäran om den vidtagna utredningen rörande fullmäktigssystemet inom statsförvaltningen m. m. — indragning av socialfullmäktiginstitutionen ifrågasattes. Till stöd därför framhölls, att syftmålet med fullmäktige i socialstyrelsen — att sätta styrelsen i närmaste förbindelse med det praktiska livet och de intressen, som styrelsen hade att tillgodose — säkerligen kunde uppnås utan att därför ett särskilt organ erfordrades. Styrelsen kunde ju vid behov rådgöra med de representanter för arbetsgivar- och arbetarorganisationerna, vilka för skiftande uppgifter kunde anses mest lämpliga. Genom indragning av fullmäktigplatserna kunde socialstyrelsens stat minskas med 4,000 kronor. Motionen utmynnade i en hemställan, att riksdagen ville

besluta att minska det ordinarie förslagsanslaget till socialstyrelsen med nämnda belopp.

I utlåtande (nr 161) erinrade statsutskottet om av riksdagen fattat beslut om begäran av förevarande utredning, med hänsyn vartill utskottet avstyrkte motionärernas yrkande i nu angivet hänseende.

Enligt riksdagens skrivelse nr 339 upptogs det ordinarie förslagsanslaget till socialstyrelsen — i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag — med oförändrat belopp.

Beträffande de kostnader, som föranletts av socialfullmäktiges anlåtande, samt den omfattning, i vilken dessa fullmäktige tagits i anspråk, har av omförmälda sakkunniga framlagts utredning, grundad på från socialstyrelsen i yttrande till sakkunniga av den 30 september 1926 meddelade uppgifter. Av denna utredning framgår, att socialfullmäktige hittills icke uppburit några rese- och traktamentsersättningar, varför arvodesbeloppen — för närvarande tillhopa 4,000 kronor — innefatta den sammanlagda årliga kostnaden för socialfullmäktiginstitutionen. Vidare inhämtas, att antalet sammanträden, vilka fullmäktige bevisat, utgjort för år räknat högst 48 (1912—1913 och 1915) samt lägst 1 (vartdera av åren 1920 och 1921). År 1925 uppgick antalet till 9. Antalet handlagda ärenden har uppgått till högst 118 (1912—1913) och lägst 1 (vartdera av åren 1920 och 1921). År 1925 var antalet 29.

I sin nyssnämnda skrivelse har emellertid *socialstyrelsen* framhållit, att de meddelade uppgifterna angående antalet sammanträden, som bevisats av socialfullmäktige, och beträffande antalet vid dessa sammanträden handlagda ärenden icke gäve full belysning åt frågan om fullmäktiginstitutionens anlåtande och betydelse för styrelsens verksamhet. I berörda hänseende har styrelsen — efter erinran om fullmäktiginstitutionens tillkomst samt förberörda i styrelsens instruktion intagna föreskrifter om socialfullmäktiges verksamhet — anfört i huvudsak följande.

Under de första åren av socialstyrelsens verksamhet hade instruktionens föreskrifter tillämpats på sådant sätt, att praktiskt taget nästan alla sådana ärenden, som avsåges i § 12 mom. 1 av instruktionen (s. k. pleniärenden), behandlats i socialfullmäktiges närvaro. Det hade nämligen då gällt att på ett flertal områden utbilda praxis och fastslå riktlinjer för framtiden, och man hade ansett det vara av stort värde för styrelsen att få stöd av socialfullmäktiges erfarenhet och omdöme även i många ärenden, där enligt instruktionen deras medverkan icke behövde påkallas. Dessa särskilda skäl hade givetvis efter några år bortfallit, varför man kunnat i fortsättningen inskränka sig till att anlita fullmäktige endast i sådana betydelsefullare ärenden, som åsyftades i instruktionen. Till denna utveckling hade för övrigt bidragit den starka ökningen av styrelsens arbetsuppgifter, som gjort det nödvändigt att begränsa plenarbehandlingen användning till allenast sådana ärenden, som instruktionsenligt måste behandlas under denna tidskrävande arbetsform.

Beträffande innebörden av de i förevarande skrivelse meddelade siffrorna rörande antalet av de utav socialfullmäktige bevisade sammanträdena och av de vid sammanträdena handlagda ärendena ville styrelsen påpeka, att social-

fullmäktige antecknats såsom närvarande allenast vid sammanträden, där beslut fattats. Exempelvis hade ett större lagstiftningsärende sålunda i regel behandlats vid en serie av sammanträden men inregistrerats i protokoll eller föredragningslista endast för den dag, då formellt beslut fattats. Det hade då ofta hänt, att socialfullmäktige deltagit helt eller delvis i det förberedande arbetet men av någon anledning icke kommit att närvara vid »ärendets slutliga behandling», d. v. s. själva fattandet av beslut.

Det borde därvid uppmärksammas, att särskilt i ärenden, där arbetsgivar- och arbetarintressen stått mot varandra, det vanligen ansetts lämpligt att, när den ene varit förhindrad deltaga i slutbehandlingen, icke heller anteckna den andre såsom närvarande. Så strängt upptagna, som de såsom fullmäktige fungerande personerna varit och alltjämt vore, läge det i sakens natur, att dylika hinder ej sällan måste inträffa. Men den omständigheten, att de ej blivit antecknade såsom formellt medansvariga för visst ärendes avgörande, behövde, såsom redan visats, ingalunda utsluta, att de lämnat sin värdefulla medverkan vid dess beredande och bedömande.

Härutöver har socialstyrelsen beträffande ifrågavarande fullmäktiginstitution anfört följande.

Otvivelaktigt hade man med socialfullmäktiginstitutionens inrättande åsyftat att förskaffa socialstyrelsen nödig omedelbar kontakt med huvudparterna på dess ömtaligaste verksamhetsfält, arbetsmarknaden och dess organisationsväsen. Vid valet av socialfullmäktige hade man därför utgått *icke*, såsom på sina håll sedermera antytts, från politiska eller parlamentariska synpunkter — endast den ene av socialfullmäktige hade vid tiden för institutionens tillkomst varit riksdagsman — utan man hade utsett personer, som i särskild grad åtnjöt arbetsgivarernas, respektive arbetarnas förtroende och vore ägnade att representera deras intressen. Att personer i sådan ställning med sina organisationers medgivande inträtt såsom socialfullmäktige hade å andra sidan ålagt dem förpliktelser att vid fullgörandet av detta uppdrag känna sig såsom representanter även för det allmänna. Det stöd, som socialstyrelsen därigenom erhållit, och de vidare förbindelser, som genom fullmäktiges förmedling kunnat knytas, hade direkt och indirekt varit av en betydelse, som icke kunde mätas eller vägas med några uppgifter om sammanträden och ärenden. Detta vore så mycket naturligare, som exempelvis de viktiga arbetsfredsfrågorna i regel inom socialstyrelsen endast bleve föremål för rent diskretionär men icke desto mindre ofta betydelsefull behandling. Främst i dylika frågor men även i många andra ärenden hade särskilt styrelsens chef allt emellanåt haft förtroliga överläggningar med socialfullmäktige var för sig eller gemensamt.

En *begränsning i antal* av de båda fullmäktige syntes icke rätt gärna kunna ifrågakomma, och en *avveckling* av hela institutionen skulle, såsom av förestående redogörelse för fullmäktiges funktioner och betydelse torde framgå, lända styrelsen till avsevärd skada i dess ämbetsverksamhet.

Socialstyrelsen ansåge sig därför böra uttala, att socialfullmäktiginstitutionen väl fyllde det avsedda ändamålet, att densamma för styrelsen varit och vore av stor nytta samt att den framgent borde bibehållas i sin dittillsvarande form. Med hänsyn såväl till att socialfullmäktige hade att i hemmet genomgå omfattande betänkanden och utredningar som och till de friare former, under vilka samarbetet med dem försigginge, syntes skäl icke föreligga vare sig att utbyta det nu tillämpade fasta arvodesystemet mot någon annan ersättningsform eller att sänka nu utgående arvodesbelopp.

Ifrågavarande *sakkunnigas* utlåtande innehåller i förevarande del i huvudsak följande.

Då de sakkunniga till granskning upptagit de till socialstyrelsen knutna lekmannainstitutionerna, socialfullmäktige och sociala rådet, hade de uppmärksammat, att åt de fullmäktige och sociala rådets sektioner för arbetarskydd och arbetarfrågor i allmänhet samt för arbetsförmedling anförtrotts uppgifter, som i viss mån kunde anses hava medfört en dubbelorganisation. Inom nämnda sektioner funnes ock representanter för arbetsgivare och arbetare till framförande av dessa sociala gruppers synpunkter och önskemål på de till nämnda sektioners handläggning hörande frågorna. Olikheten låge egentligen uti sättet för de båda institutionernas anknäpning till socialstyrelsen och formen för lekmannainflytandets utövning. De sakkunniga hade därför haft under öfvervägande, huruvida icke de arbetsuppgifter, som nu åläge socialfullmäktige, skulle kunna fyllas av två ledamöter av sociala rådet, den ena representerande arbetsgivarna och den andre arbetarna, vilka ledamöter skulle förlänas en fastare rådgivande ställning samt för uppdraget åtnjuta ersättning i form av årligt arvode och icke, såsom rådets ledamöter i övrigt, ersättning enligt kommittékungörelsen. Då emellertid de sakkunniga, på sätt framginge av deras yttrande i annat sammanhang, föreslagit, att sociala rådet skulle såsom sådant indragas, hade de att bedöma frågan om socialfullmäktige fristående för sig.

Att ifrågavarande fullmäktiginstitution fyllt de syftemål, som därmed från början avsetts, låge, såvitt anginge den första tiden av institutionens tillvaro, i öppen dag. De sakkunniga måste emellertid anse för fullmäktiguppgiftens fyllande vara av mindre väsentlig betydelse, att socialfullmäktige deltog i sammanträden med styrelsen, utan de hölle före, att fullmäktige såsom rådgivare åt styrelsens chef och ledamöter kunde även under mindre bundna former mellan sammanträdena tillföra handläggningen av ärendena de synpunkter, som fullmäktige representerade. De sakkunniga hade också förvissat sig om att socialstyrelsens chef och ledamöter anlitat socialfullmäktige i en mångfald ärenden, vilka icke kunnat redovisas i den av styrelsen framlagda statistiken över socialfullmäktiges verksamhet.

Socialstyrelsen hade framhållit, att socialfullmäktiginstitutionen varit och vore av stor nytta för *styrelsen*. De sakkunniga hölle därjämte för sannolikt, att socialfullmäktiginstitutionen varit och vore ur det *allmännas* synpunkt av nytta på det sätt, att genom densamma kunde undanröjas fördomar och skapas förståelse för de åtgärder, som från statens sida vidtoges i arseende å det rättsliga eller faktiska förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare. Den ägnade sig ock för att redan på ett tidigt stadium av en frågas behandling under relativt obundna former verka till utjämning av intressemotsättningar inom dess arbetsområde. Här ville de sakkunniga slutligen erinra om socialstyrelsens yttrande att, då personer, som i särskild grad åtnjöte arbetsgivarnas respektive arbetarnas förtroende och vore ägnade att representera deras intressen, med sina organisationers medgivande inträdde såsom socialfullmäktige, ålades dem förpliktelser att vid fullgörandet av detta uppdrag känna sig såsom representanter även för det allmänna. Då sålunda denna institution måste anses vara ur såväl statens som det allmännas synpunkt av nytta, hade de sakkunniga icke velat ifrågasätta indragning av densamma. Möjlighet föreläge givetvis, att för ifrågavarande ärendens handläggning vinna kännedom om intressegruppernas synpunkter genom yttranden från vederbörande organisationer ävensom att för varje särskilt fall anlita biträde av representanter för intressegrupperna. Däremot kunde erinras, att de frågor, som behandlades under socialfullmäktiges medverkan, ofta vore av den ömtåliga beskaffenhet, att deras dryftande under mera förtroliga former än dem, som innebure avgivande av ett officiellt yttrande, torde vara att förorda, samt att — enligt vad för

de sakkunniga upplysts — chefen och ledamöterna i socialstyrelsen just genom fullmäktige erhållit och kunnat bevara personlig kontakt jämväl med andra representanter för ifrågavarande intressen. Att bryta med den ordning, som sålunda utbildat sig, syntes de sakkunniga icke vara utan starkt vägande skäl tillrädligt, och några sådana skäl föreläge icke, enligt de sakkunnigas mening, ur de synpunkter, efter vilka de sakkunniga gått till prövning av lekmannainstitutionerna.

Ersättning för uppdrag såsom socialfullmäktig utginge i form av *årligt arvode*. Emot denna ersättnings *form* hade de sakkunniga intet att erinra. De sakkunniga hade visserligen övervägt möjligheten av att här föreslå visst arvode jämte ersättning för sammanträdesdag men funnit sig böra avstå därifrån med hänsyn till såväl att socialfullmäktiges deltagande i styrelsens sammanträden icke vore närmare bundet som ock att de sakkunniga ansett socialfullmäktiges arbete utom sammanträdena vara av den art, att någon dylik förändring icke borde ske. Vidkommande arvodesbeloppets *storlek* ville de sakkunniga framhålla, att arvodet ursprungligen bestämts till 1,000 kronor för år men sedermera höjts på framställning av socialstyrelsen under åberopande bland annat därav, att socialfullmäktige i regel närvore vid alla viktigare beslut inom styrelsen, och att deras medverkan sålunda, på vissa undantag när, påkallats vid ett ordinarie plenisammanträde i veckan. Från och med år 1917 hade arvodet utgått med 2,000 kronor för år. På grund av den minskade omfattning, uti vilken socialfullmäktige numera anlidades, ansåge de sakkunniga — även med beaktande av de utav socialstyrelsen afgivna förklaringarna till de av styrelsen lämnade uppgifterna angående antalet sammanträden m. m. — sig böra föreslå, att *socialfullmäktiges arvode nedattes till 1,000 kronor för år*.

Statskontoret har i avgivet utlåtande beträffande sakkunnigbetänkandet i nu förevarande del icke haft något att erinra.

Av det nyss anförda framgår, att de sakkunnigas förslag i fråga om socialfullmäktiginstitutionen delvis baserats på ett genomförande av ett annat av de sakkunniga i förevarande betänkande framlagt förslag, nämligen om avskaffande av sociala rådet. Med hänsyn härtill anser jag mig nu böra redogöra för vad de sakkunniga anført i sist angivna hänseende för att sedermera i ett sammanhang närmare angiva min ståndpunkt till bägge de ifrågavarande förslagen.

Vad sålunda angår *sociala rådet*, torde jag till en början få nämna något om dess uppgifter och verksamhet.

Den första för socialstyrelsen utfärdade instruktionen av den 8 november 1912 innehöll beträffande sociala rådet allenast följande:

Vid socialstyrelsens sida skulle finnas ett av arbetsgivare, arbetare och andra på olika områden av styrelsens verksamhet sakkunniga personer sammansatt socialt råd, fördelat på erforderligt antal sektioner eller nämnder, med uppgift att avgiva yttranden och förslag i till dess prövning hänskjutna ärenden ävensom att i övrigt tillhandagå styrelsen med upplysningar och praktiska uppslag. Styrelsen ägde anmoda ledamot av rådet att inom styrelsen deltaga i utredningen och behandlingen av ärende, vari han besuttede särskild sakkunskap. Kungl. Maj:t skulle bestämma antalet ledamöter i rådet, rådets fördelning på sektioner eller nämnder samt de allmänna grunderna för rådets verksamhet. Ledamöter i sociala rådet skulle förordnas av Kungl. Maj:t för en tid av tre år.

Angående sociala rådet utfärdades emellertid därjämte en ännu gällande kungörelse av den 31 december 1912 (nr 384). Enligt densamma skall rådet tillsvidare bestå av följande sektioner, nämligen: 1) *en sektion för arbetarskydd och arbetarfrågor i allmänhet*, bestående av 9 ledamöter, nämligen 3 representanter för arbetsgivare och 3 representanter för arbetare samt 3 andra ledamöter; 2) *en sektion för arbetsförmedling*, bestående av 5 ledamöter, nämligen 1 representant för arbetsgivare och 1 representant för arbetare, 2 ledamöter, utsedda bland styrelseledamöter eller föreståndare för offentliga arbetsförmedlingsanstalter, samt 1 annan ledamot; 3) *en sektion för socialstatistik*, bestående av 5 ledamöter, nämligen 2 representanter för arbetsgivare och 2 representanter för arbetare samt 1 annan ledamot; 4) *en sektion för sjukkaserväsen*, utgörande den i 96 § av lagen om sjukkassor den 4 juli 1910 föreskrivna sjukkassenämnden samt bestående av 5 ledamöter, utsedda bland de i nyssnämnda paragraf omförmälda personer. Härjämte skall, så länge socialstyrelsen är tillsynsmyndighet för understödsföreningar, i rådet ingå 5) *en sektion för understödsföreningar*, utgörande den i 85 § av lagen om sådana föreningar den 29 juni 1912 föreskrivna nämnden. Denna sektion består av 4 ledamöter, utsedda bland de i sistnämnda lagrum omförmälda personer.

Ledamöterna i sociala rådet utses av Kungl. Maj:t för en tid av tre år. För sektionernas ledamöter skola finnas suppleanter, utsedda till samma antal och efter samma grunder, som gälla beträffande ledamöterna. Chefen för socialdepartementet äger att utse högst två personer att såsom tillfälliga ledamöter deltaga i behandlingen av viss fråga. Rådet arbetar i regel på sektioner. Varje sektion sammanträder en gång årligen å tid, som av socialstyrelsen bestämmes. Om vid behandlingen av viss fråga erforderlig sakkännedom eller erfarenhet icke är företrädd bland ledamöterna inom en sektion, äger socialstyrelsen att såsom extra ledamot av sektionen tillkalla suppleant inom sektionen eller ledamot eller suppleant inom annan sektion av rådet, dock må för varje gång ej flera än två sådana extra ledamöter tillkallas. Förhandlingarna ledas av chefen för socialstyrelsen eller efter hans bestämmande av chefens ställföreträdare eller annan ledamot i styrelsen.

I den nu gällande instruktionen för socialstyrelsen av den 30 juni 1920 med däri sedermera gjorda ändringar hava nyss omförmälda, i 1912 års instruktion intagna bestämmelser om sociala rådet i sak bibehållits oförändrade.

Gottgörelse åt sociala rådets ledamöter har allt hitintills utgått i form av arvode samt resekostnads- och traktamentsersättning enligt för ersättning åt kommittéledamöter och sakkunniga i allmänhet gällande grunder. Arvodet utgår sålunda för närvarande enligt kungörelsen den 29 augusti 1921 (nr 517) med vissa bestämmelser om kommittéer. Rese- och traktamentsersättning åtnjutes enligt rese- och traktamentsklass I B i allmänna rese-reglementet av den 18 juni 1925 (354).

Av vissa utav socialstyrelsen med förberörda yttrande den 30 september 1926 till de sakkunniga lämnade uppgifter angående sociala rådet inhämtas bland annat, att det antal ärenden, i vilka rådet årligen deltagit, växlat mellan högst 12 (år 1919) och lägst 2 (vartdera av åren 1917 och 1918). För år 1925 har antalet varit 7. Antalet vid sammanträdena handlagda ärenden har uppgått till högst 17 (år 1919) och lägst 3 (år 1917). Under år 1925 har ärendenas antal varit 5.

Av socialstyrelsens förenämnda yttrande inhämtas vidare, att de årliga kostnaderna för sociala rådets anlåtande belöpt sig till lägst 12 kronor (år 1920) och högst 2,509 kronor (år 1919). För år 1925 har kostnaden uppgått till 1,221 kronor.

I samma skrivelse har *socialstyrelsen* i fråga om sociala rådets anlåtande m. m. anfört följande.

Ehuru i regel endast en sektion i sänder av sociala rådet inkallades till sammanträde, innebure dock det jämförelsevis stora medlemsantalet och därmed sammanhängande kostnader en uppfordran till att så sparsamt som möjligt använda sig av denna institution. Å andra sidan hade rådets medverkan visat sig värdefull ej blott genom den sakkunskap densamma tillfört ärendenas behandling utan också därutinnan, att genom ledamöterna kunnat till de för visst ärende intresserade kretsarna förmedlas närmare kännedom om ärendets innebörd och syfte, vilket varit ägnat att borttaga fördomar, förebygga missförstånd samt väcka förståelse. Även sociala rådet borde därför enligt socialstyrelsens uppfattning bibehållas, och anledning syntes för närvarande saknas att förorda ändring i avseende å dess sammansättning eller verksamhetsform.

För att kunna i möjligaste mån begränsa kostnaderna för sociala rådet — om vilken strävan de av socialstyrelsen angivna kostnadssiffrorna torde vittna — hade rådets medlemmar icke tilldelats dagarvoden för hemarbete med de vanligen mycket omfattande utredningar, som tillställts dem till studium före sammanträdena. Vid valet av ledamöter såväl som vid inkallande av sådana till sammanträden och överläggningar hade vidare noga beaktats angelägenheten av att undvika särskilda resekostnader. Då man sålunda redan i sparsamhets syfte måhända gått längre än vad hänsynen till rådets effektiva utnyttjande bort medgiva, borde ytterligare åtgärder i sådant syfte icke ifrågakomma.

Såsom förut antytts hava de sakkunniga i sitt betänkande framlagt förslag om sociala rådets indragning. Såsom motivering härför hava *de sakkunniga* anfört i huvudsak följande.

Socialstyrelsen hade upplyst, att, ehuru i regel endast en sektion i sänder inkallades till sammanträde, det jämförelsevis stora medlemsantalet och därmed sammanhängande kostnader inneburit en uppfordran till att så sparsamt som möjligt anlita denna institution. En av socialstyrelsen överlämnad förteckning över sammanträden med rådets olika sektioner utvisade också, att — med undantag för sektionen för socialstatistik och sjukkasenämnden — de olika sektionerna av rådet endast mycket sporadiskt anlåtats. Under flera år hade sålunda intet sammanträde ägt rum med första och andra sektionerna samt understödsföreningsnämnden. Sektionen för arbetarfrågor i allmänhet och arbetarskydd hade icke varit inkallad någon gång under år 1926, sektionen för arbetsförmedling hade senast sammanträtt i början av år 1923 och sektionen för socialstatistik ävensom understödsföreningsnämnden hade icke inkallats någon gång under åren 1925 och 1926.

Väl kunde de sakkunniga inse, att det måste vara till fördel för ett verk att vid sin sida hava en rådgivande institution med fackkunskap och möjlighet att till av verkets åtgärder berörda befolkningslager förmedla närmare kännedom om ärendenas innebörd och syfte. Med de omfattande arbetsuppgifter, som tillkomme socialstyrelsen, vore det givet, att endast en synnerligen mångtalig rådsinstitution kunde inom sig rymma all den sakkunskap, för vars fyllande institutionen inrättats. De sakkunniga vore icke

övertygade om att man uti det nuvarande sociala rådet kunnat utnyttja alla de möjligheter, som i omförmälda syfte borde stå till buds. Sociala rådet måste, även om det i regel endast inkallades sektionvis, anses vara en för vederbörande förvaltningsärendes handläggning tyngande anordning. Därtill vore institutionen ägnad att vid ett effektivt utnyttjande föranleda icke obetydliga kostnader, särskilt för ledamöternas resor. Vål hade kostnaderna för rådets anlåtande belöpt sig i medeltal allenast till omkring 1,000 kronor för år, men detta hade givetvis betingats därav att man — såsom styrelsen yttrat — i sparsamhetssyfte måhända gått längre än vad hänsynen till rådets effektiva utnyttjande bort medgiva.

De sakkunniga hade av dessa omständigheter och det föreliggande materialet blivit övertygade därom, att en lekmannainstitution av det sociala rådets struktur icke borde i fortsättningen såsom sådan upprätthållas, var emot man genom andra åtgärder borde söka ernå vad man med rådsinstitutionen velat men av olika skäl knappast kunnat till fullo vinna. I sistnämnda hänseende vore givetvis här såsom eljest att närmast lita till den erfarenhet, som borde hava utbildats inom socialstyrelsen, ävensom till yttrandet från de sammanslutningar, vilkas intressen berördes av styrelsens verksamhet. Därjämte borde styrelsen kunna utnyttja den enligt dess instruktion förefintliga möjligheten att anlita sakkunnigt biträde för uppgifter, som nu åvilade sociala rådets ledamöter. Härmed hade de sakkunniga givetvis icke åsyftat, att till socialstyrelsen skulle knytas ytterligare ett antal fasta experter utöver de redan förefintliga.

Med den sålunda förordade anordningen skulle möjlighet föreligga att mera smidigt kunna tillföra ärendets handläggning erforderlig sakkunskap och ortskänedom. Vidare skulle i regel komma att inkallas ett mindre antal sakkunniga än det ledamotsantal, som nu funnes i sociala rådets olika sektioner, varigenom viss kostnadsbesparing skulle kunna vinnas. Under sådana förhållanden hade de sakkunniga icke kunnat finna, att några svårigheter eller olägenheter skulle yppa sig vid en fullständig avveckling av ifrågavarande rådsinstitution sålunda att de sociala rådet åvilande uppgifterna och de till rådets verksamhet knutna allmänintressena därvid skulle åsidosättas. De sakkunniga föresloge alltså, att *sociala rådet såsom sådant indroges*.

Med detta förslag hade emellertid de sakkunniga *icke* velat åstadkomma rubbning i den verksamhet, som bedreves av sjukkasse- och understödsföreningsnämnderna, vilka enligt stadganden i lagen om sjukkassor respektive lagen om understödsföreningar för närvarande utgjorde särskilda sektioner av sociala rådet. Då de sakkunniga icke ansett sig böra föreslå ändringar i omförmälda lagar, hade de funnit sjukkasse- och understödsföreningsnämnderna böra tillsvidare var för sig självständigt bestå, då sociala rådet såsom sådant indroges. Vid sådant förhållande hade de sakkunniga *ej* heller velat framlägga förslag till *ändring av de ersättningar*, som utginge till ledamöter av nämnderna, ehuru enligt de sakkunnigas mening visst fog kunde finnas för att — till främjande av enhetligheten på förevarande område — förorda tillämpning av den ersättningsform, som för närvarande användes inom kontrollrådet och mot vilkens fortbestånd de sakkunniga *ej* haft någon erinran.

Statskontoret har i sitt förutnämnda utlatande över de sakkunnigas betänkande icke framställt någon erinran mot de sakkunnigas förslag i förevarande del.

Redan vid min preliminära anmälan till 1927 års statsverksproposition av *Departements* de sakkunnigas betänkande i vad det avser socialstyrelsens verksamhets- *chefen*.

område framhöll jag, såsom här förut även antytts, att jag icke kunde tillstyrka de sakkunnigas förslag beträffande avskaffande av sociala rådet, medan jag åter fann mig kunna biträda förslaget om nedsättning av det till socialfullmäktige utgående arvodet, dock med framflyttande till en något senare tidpunkt av tillämpningen av denna reducering.

Jag vill nu angiva de skäl, som föranlett mig att intaga nyss angivna ställning i avseende å berörda spörsmål.

Vad först angår *sociala rådet* hava de sakkunniga såsom skäl för förslaget om dess avskaffande såsom sådant — av det föregående framgår att de sakkunniga tänkt sig bibehållande av de båda sektionerna för sjukkasveäsen och understödsföreningar såsom fristående nämnder — huvudsakligen framhållit, att rådsinstitutionen i fråga utgjorde en alltför tyngande anordning, som vid ett utnyttjande i större omfattning skulle medföra icke obetydliga kostnader för statsverket. För att vid vederbörande ärendens handläggning tillföra socialstyrelsen den sakkunskap, vilken styrelsen skulle gå förlustig genom sociala rådets avveckling, hava de sakkunniga närmast föreslagit, att socialstyrelsen skulle för ändamålet begagna sig av redan nu enligt gällande instruktion förefintlig möjlighet för styrelsen att anlita tillfälliga sakkunniga. En dylik anordning skulle medgiva att i en mera smidig form och för en lägre kostnad ernå samma syfte, som inrättandet av sociala rådet avsett att tillgodose.

För min del kan jag icke dela denna uppfattning. Jag är visserligen villig medgiva, att den av de sakkunniga föreslagna anordningen skulle i vissa avseenden innebära en enklare form för vinnande av tillgång till erforderlig sakkunskap och ortskänedom vid ärendenas handläggning. Där emot ställer jag mig synnerligen tvivlande inför den av de sakkunniga uttalade meningen, att den ifrågasatta anordningen skulle medföra en kostnadsminskning. Jag vill i detta sammanhang erinra om att utgifterna för sociala rådet i genomsnitt hittills uppgått till endast 1,000 kronor för år. Även om årsutgifterna för detta ändamål skulle i någon mån stegras vid ett anlitage i något större omfattning än hittills av rådets ledamöter, torde dock användandet av mera tillfälliga, kvalificerade arbetskrafter knappast kunna av styrelsen hållas inom en trängre kostnadsram. Bland annat måste man med all sannolikhet i sist avsedda fall räkna med högre dagersättning åt de tillkallade sakkunniga, än som nu åtnjutes av sociala rådets ledamöter.

Det främsta skälet, som talar mot sociala rådets ersättande med för särskilda ändamål anlitate tillfälliga sakkunniga, anser jag emellertid vara, att rådets avskaffande skulle för socialstyrelsen i mycket hög grad beskära nu förefintliga möjligheter för styrelsen att till olika befolkningslager förmedla kännedom om vederbörande ärendens innebörd och syfte. Det organ för bibringande av dylik upplysningsverksamhet, som styrelsen för närvarande äger uti sociala rådet är, på sätt av det föregående framgår, högt skattat och torde icke böra frångå styrelsen utan tungt vägande skäl.

På grund av det anförda och då det från de sakkunnigas sida ingalunda bestritts utan tvärtom vitsordats, att sociala rådet — även i den ringa ut-

sträckning dess ledamöter hittills anlitas — i flera avseenden varit till verkligt gagn, kan jag icke för min del tillstyrka, att någon rubbning sker i rådets nuvarande organisation. — Jag vill i detta sammanhang erinra, att enligt det förslag till sjukförsäkringens omorganisation, som Kungl. Maj:t den 24 februari 1927 genom förenämnda propositioner nr 113 och 114 förelagt riksdagen, vissa mera formella ändringar skola vidtagas beträffande sjuk-kassenämndens karaktär och ställning. Dessa ändringar äro dock icke av beskaffenhet att inverka på den nu behandlade frågan.

Vad härefter angår *socialfullmäktiginstitutionen* har från såväl socialstyrelsens som de sakkunnigas sida framhållits den stora förmån, som befintligheten av denna institution innebär för socialstyrelsens del ej mindre såsom förmedlare åt styrelsen av den nödiga intima kontakten med huvudparterna å arbetsmarknaden, arbetsgivare och arbetare, än även ur det allmännas synpunkt genom den möjlighet fullmäktige med sin auktoritativa ställning hava att inom vederbörande intressegrupper skapa förståelse för vidtagandet av de statliga åtgärder, som förhållandena å arbetsmarknaden i olika fall kunna betinga.

Från de sakkunnigas sida har framförts det uppslaget, att, därest sociala rådet bibehålles, fullmäktiginstitutionen skulle avskaffas och fullmäktiges arbetsuppgifter överflyttas å två ledamöter av sociala rådet, av vilka ledamöter — på sätt nu är förhållandet med fullmäktige — den ene skulle representera arbetsgivarna och den andre arbetarna. Bärande skäl för vidtagande av en dylik anordning synas mig icke finnas. Den ekonomiska vinsten härav torde sålunda näppeligen kunna bliva nämnvärd, då nyssnämnda ledamöter av sociala rådet enligt de sakkunnigas förslag skulle tillerkännas ersättning i form av fast arvode i stället för nu till rådsledamöterna utgående ersättning enligt kommittékungörelsen.

För att emellertid något nedbrinka kostnaderna för socialfullmäktiginstitutionen är jag, på skäl de sakkunniga anfört, beredd tillstyrka, att arvodet till fullmäktige nedsättes till det belopp, varmed det till och med år 1916 utgick, eller 1,000 kronor för år. Denna minskning torde emellertid, på sätt jag vid min förberörda anmälan av ärendet antydde, icke böra ske förrän med ingången av år 1928, då den tid utgår, för vilken de nuvarande fullmäktige äro utsedda.

Ett bifall till förslaget om reducering av socialfullmäktiges arvoden skulle alltså medföra en minskning av belastningen å anslaget till socialstyrelsens verksamhet med 2,000 kronor för budgetår, vilken minskning dock i avseende å budgetperioden 1927—1928 skulle stanna vid 1,000 kronor.

En översikt av den inverkan de utav mig i det föregående framlagda förslagens genomförande skulle hava i avseende å storleken av anslaget till socialstyrelsens verksamhet giver följande resultat. Med utgångspunkt från nuvarande anslagsbeloppet, 124,600 kronor, skulle i höjande riktning verka de olika förslagen om förstärkning av arbetskrafterna inom socialstyrelsen

på grund av *dels* styrelsens ökade arbete med främlingskontrollen, *dels* utvidgningen av styrelsens bränslekontrollerande verksamhet, *dels ock* styrelsens befattning med genomförandet av en blivande omorganisation av det frivilliga sjukkasseväsendet m. m. De härav föranledda merkostnaderna skulle tillhoppa uppgå till (13,000 + 250 + 55,000) 68,250 kronor. Läggas till detta belopp förenämnda, hittills från särskilt anslag bestridda ersättning å 3,600 kronor till det sakkunniga biträdet hos socialstyrelsen för ärenden rörande alkoholistvården, erhålles ett sammanlagt belopp för merkostnaderna av 71,850 kronor. Från sistnämnda belopp bör emellertid dragas det belopp av 1,000 kronor, som vid bifall till mitt förslag i fråga om arvoden till socialfullmäktige skulle inbesparas i avseende å budgetåret 1927—1928. Nettoökningen av anslaget till socialstyrelsens verksamhet skulle således för sistnämnda budgetår belöpa sig till 70,850 kronor mot 75,000 kronor enligt den i statsverkspropositionen gjorda överslagsberäkningen härutinnan. Anslaget till socialstyrelsens verksamhet bör följaktligen för budgetåret 1927—1928 uppföras med (124,600 + 70,850) 195,450 kronor eller i avrundat tal 196,000 kronor. I statsverkspropositionen beräknades, såsom förut angivits, anslaget i fråga till 200,000 kronor.

Hemställan. Under åberopande av vad jag i det föregående i skilda hänseenden an-
fört, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att under femte huvudtiteln, avdelningen sociala verk och
inrättningar,

dels uppföra det ordinarie förslagsanslaget till socialstyrelsen
med oförändrat belopp kronor 319,400;

dels ock till socialstyrelsens verksamhet för budgetåret 1927—
1928 anvisa ett extra anslag av kronor 196,000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda
hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-
Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition
av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall
avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Conr. Falkenberg.